

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896. Andra Kammaren. N:o 22.

Torsdagen den 26 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 18 och 19 dennes förda protokoll.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare löjtnanten *Edv. Svensson* af sjukdom är hindrad deltaga i kammarens sammanträden de närmaste dagarne intygar, Stockholm den 26 mars 1896,

Edvard Sederholm,
Med. D:r.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 5;

bevillningsutskottets memorial n:o 16;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 13 och 14.

§ 4.

Till behandling förelåg statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Punkten 1.

Bifölls.

Ang. anslaget
till flottans
öfningar.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att i riksstaten för år 1897 höja anslaget till flottans öfningar från 670,000 kronor till 825,000 kronor eller med 155,000 kronor.

I punkten 2 hemställde emellertid utskottet:

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att anslaget till flottans öfningar, nu 670,000 kronor, höjdes med 80,000 kronor till 750,000 kronor.

Häremot hade i en vid punkten fogad reservation herrar *O. Jönsson* i Hof, *H. Andersson* i Nöbbelöf, *A. P. Danielson*, *S. G. von Friesen*, *Lasse Jönsson*, *K. A. Kihlberg*, *P. Pehrson* i Törneryd, *C. Persson* i Stallerhult, *O. Erickson* i Bjersby, *I. Månsson*, *P. G. Näslund* och *N. Petersson* i Runtorp hemställt:

»att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att anslaget till flottans öfningar, nu 670,000 kronor, höjes med 50,000 kronor till 720,000 kronor.»

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Lasse Jönsson: Som herrarne se af detta utskottsutlåtande, hafva vi utskottets samtliga ledamöter från denna kammare reserverat oss mot denna punkt i utlåtandet och i vår reservation föreslagit, att »Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att anslaget till flottans öfningar, nu 670,000 kronor, höjes med 50,000 kronor till 720,000 kronor». Det synes af utskottets utlåtande vid första påseendet, som om skilnaden mellan det af utskottets majoritet och det af oss reserveranter föreslagna beloppet skulle vara endast 30,000 kronor. Utskottet har visserligen föreslagit höjning uti ifrågavarande anslag med 80,000 kronor, under det att vi reserveranter föreslagit 50,000 kronor; men skilnaden är dock faktiskt 105,000 kronor. Ty utom de 80,000 kronor, som utskottet här nu föreslagit, har utskottet anvisat den utvägen att genom minskning i utgifterna å aflöningsanslaget få tillgängligt för nu ifrågavarande ändamål ytterligare ett belopp af 75,000 kronor. Men detta är en reform, som ännu icke vidtagits, och det är svårt att veta, när den kan komma att förverkligas. Det synes emellertid, som om utskottet menat, att dessa 75,000 kronor skulle omedelbarligen tagas och läggas till öfningsanslaget, det anslag nemligen, som afser expeditioner till främmande farvatten, hvilka expeditioner Kongl. Maj:t nu föreslagit skola utföras med tvenne fartyg i stället för såsom hittills med endast ett. Detta anslag för öfnings-expeditioner till aflägsnare farvatten hafva vi reserveranter från denna kammare ansett, om icke alldeles onödigt, så åtminstone för närvarande icke nödvändigt, och därför afstyrkt detsamma beviljande. Vi anse det nemligen vara af behovet vida mer påkalladt, att manskap och befäl göra sig förtrogna med den materiel, de i farans stund skola begagna, äu att göra dessa kostsamma seglationer till främmande farvatten på fartyg, som numera icke äro lämpliga till minsta användning

vid krigstillfälle. Det är väl då bättre, att denna öfning verkställes å det fartyg, med den materiel och i det farvatten, som skola begagnas i farans stund, än att utrusta dessa kostbara expeditioner till främmande länder och af hvilka man icke kan spåra ens den minsta nytta. Utaf Kongl. Maj:ts proposition synes framgå, att beviljande af det begärda förhöjda anslaget skulle vara en billighet mot sjöofficerscorpsen, enär från sjökrigsskolan ärligen utexaminerades åtta stycken officerare, under det att på det enda expeditionsfartyg, som kunnat utsändas, plats funnes för endast sju af dem. I följd häraf ansåges det nödvändigt, att ett fartyg till utrustades, så att man finge till stånd expeditioner, som tillfredsstälde officerscorpsens önskingar.

Jag skall icke vidare fördröja tiden, utan taga mig friheten att yrka bifall till den af oss reserverter vid utskottets utlåtande fogade reservation.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Christerson: Herr talman, mine herrar! Det är i full öfverensstämmelse med hvad den föregående talaren yttrade angående sjöpersonalens användande på det för densamma afsedda verksamhetsområdet och samma personals öfvande med den materiel, hvilken vid krigstillfälle kommer att tagas i bruk, som man för personalen vill ha mer öfning, på det sätt och i den rigtning, Kongl. Maj:t i sin proposition framballit. Det torde för de fleste af denna kammars ledamöter ingalunda vara obekant, huruledes den nya moderna materielen på ett särdeles genomgripande sätt förändrat sjelfva stridssättet till sjös, och hurusom man numera af personalen fordrar rent militär kunskap i langt högre grad, än förr var fallet. Men utom dessa kunskaper fordras det också i en sjöstrid nu för tiden i hög grad, att personalen besitter egenskaper, som utmärka sjömannen, och dessa egenskaper kunna naturligtvis icke förvärfvas, ännu mindre utvecklas utan öfning till sjös. Utan dessa egenskaper torde de militära insigterna mången gång icke kunna göra sig gällande, när det behöfves. Det är nu visserligen sant, att den delen af förra tiders sjömannaskap, som manövrer med segelfartyg kräfde, nu icke tages i anspråk på moderna krigsfartyg; men verkliga sjömannegenskaper, sådana som t. ex. rådighet, djerfhet, förmåga att snabbt uppfatta de nu, sedan ångkraft användes å fartygen, hastigt inträffande, oförmodade och vexlande situationer både i stort och smårt, hvilka förekomma under en nutida sjöstrid, samt förmågan att utan ringaste tvekan besluta hvad som i hvarje fall *genast* bör göras — dessa egenskaper äro alldeles nödvändiga för att af den nya, komplicerade materielen draga all den effekt, som kan dragas, och, det är att noga lägga märke till, dylika egenskaper *kunna* icke förvärfvas på mer än ett sätt, nemligen genom en längre tids vistelse om bord och under der fortsatta öfningar. Det ligger i sakens natur, att så är; betydelsen af dylik öfning gäller hvar man om bord, från chefen ända ner till matrosen, fastän det naturligen företrädesvis gäller befälet. Jag skall tillåta mig att anföra ett yttrande, som en på det sjömilitära området allmänt erkänd auktoritet af första rang, en militärförfattare, amiral Jurien de la Gravière, har fält, nemligen att den första egenskapen, som fordras för att väl kommendera ett fartyg, är att vara sjöman.

Ang. anslaget
till flottans
öfningar.
(Forts.)

Ang. anslaget
för flottans
öfningar.
(Forts.)

Också se vi, att andra länders mariner hålla alltjemt till sjös en betydlig del af sin personal — icke allenast den, som är om bord på de fartyg, som till följd af politiska hänsyn måste ständigt vara rustade, utan äfven på andra fartyg, särskildt afsedda för öfningsexpeditioner. En följd häraf är, att denna personal redan vid mobiliseringen känner sig fullt hemmastadd om bord samt förtrogen med örlogstjenstens alla fordringar.

Men huru är det hos oss? Tidigt om våren börjar stammanskapet vid stationerna upptagas af de praktiska skolorna, der deras militära utbildning försiggår. Efter dessas slut kommer beväringen in, och i dess öfningar måste stammanskapet deltaga dels för egen öfning, dels för att tjenstgöra som instruktörer och förhandsmän. Under dessa öfningar är det som våra för hela personalens utveckling så viktiga eskaderöfningar fortgå under loppet af 8—9 veckor — då beväringens öfningar äro avslutade, är hösten inne. I år sluta t. ex. beväringens öfningarna här i Stockholm först i oktober. Med det klimat, som här är rådande, kan det ju icke vara lämpligt att anordna några öfningar till sjös i hemlands farvatten under vintern. De penningar, som offrades på dylika öfningar, skulle säkerligen ej kunna anses vara väl använda.

Hvad öfningar till sjös beträffar, så är det viktigaste i sjelfva saken, att de få fortgå en längre tid utan afbrott. Om så icke sker, framkallas icke hos personalen dessa egenskaper, som för en örlogssjöman äro nödvändiga att ega, när han skall uppträda på allvar. Det återstår under sådana förhållanden ingenting annat än att, såsom våra grannar vid Östersjön — likaledes på grund af klimatiska förhållanden — skicka ut fartygen till trakter, der de kunna fortsätta sina öfningar utan afbrott en längre tid. Utan ett sådant tillvägagående är jag rädd för, att vår svenska flottas bemanning i den viktiga egenskap, som kallas sjömannaskap, kommer att blifva allt mer och mer underlägsen personalen i andra mariner. Redan nu se vi, att sedan flera år tillbaka öfningstiden, beräknad per individ, inom de olika kategorierna af personalen är afsevärdt kortare, än den förut varit. Man skulle visserligen kunna invända, att kaptenerna hafva fått sin öfningstid något förökad; men detta är en följd af den förändring materielen undergått; flere kaptener tagas nu i anspråk vid öfningarna än förr. Vid stationerna har man ganska svårt att sysselsätta det vid skolorna utbildade folket. Om dessa kunde skickas ombord för att öfvas under vintern, skulle det, på samma gång det tillförde personalen en ökad duglighet, med all säkerhet för dem sjelfva vara till stor fördel att ej gå hela vintern på stationen, utan i stället vara om bord under ständig öfning. Olika komitéer, som blifvit tillsatta för utredande af flottans angelägenheter, deribland 1882 års stora komité, hafva föreslagit två så kallade vinterfartyg, och det under något längre tid, än som nu kan tillmätas det enda fartyg, som vi nu utsända på dylika expeditioner, och dessa komitéer hafva gjort detta på en tid, då sommaren, till följd af olika förhållanden mot nu, kunde användas till öfningsresor. Hela rekrytkontingenten och en ganska betydande del af den dåvarande stammen, de s. k. matroserna, kunde då under sommaren öfvas om bord här hemma. Detta låter sig nu icke göra.

Riksdagen sjelf har dessutom vid ett tillfälle framhållit nödvändigheten af dessa öfningar till sjös. Det var i början af 1870-talet, då det gälde att återförena flottan och skärgårdsartilleriet och de olika meningarna skarpt bröto sig mot hvarandra — det är nu lyckligtvis en öfvervunnen ståndpunkt. Riksdagen yttrade då: »Den uppgift, våra fåtaliga sjögående fartyg må auses kallade att omedelbart lösa, är sålunda hufvudsakligen af mera fredlig natur, eller att, såsom redan blifvit sagdt, visa vår flagga på aflägsnare haf och derstädes upprätthålla dess anseende. Men denna eskader, huru liten den må vara, bör dock hafva äfven ett annat, fast mera medelbart värf att utföra, det nemligen att bidraga till utvecklingen af de egenskaper, insigter och färdigheter, hvilka väl svåriligen kunna undvaras äfven af befäl och manskap på de för kustförsvaret afsedda fartygen, om detta befäl och manskap skall vara i stånd att motsvara de anspråk, som måste på dem ställas.»

Ang. anslaget
för flottans
öfningar.
(Forts.)

Detta är något olika uppfattning mot den, som i denna fråga nyss uttalats af herr Jönsson i Sandby.

Då nu man måste vara öfverens om, att öfningar till sjös äro alldeles nödvändiga, då på de skäl jag nyss anförde det icke är möjligt att låta verkställa dem på sommaren, då man på vintern icke har tillfälle att skicka ut mer än ett fartyg och på detta icke kan tagas en åttondedel af vårt fasta stammanskap för att öfvas en längre tid om bord, och detta under vanliga förhållanden naturligtvis icke inträffar mer än *en* gång under den kontraherade tjänstgöringstiden, så finna herrarne, att den öfning, som personalen får, icke är särdeles betydlig, och är det tydligt, att den, som har ansvaret för denna personals användbarhet och skicklighet, måste anse sig fela mot sin skyldighet, om han icke framhåller nödvändigheten att tillgodose ett så trängande behof som tillräcklig öfning till sjös af flottans bemanning.

Här skulle vara tillfälle att tillägga åtskilligt om en annan viktig sak. Den är berörd af Riksdagen i dess skrivelse, och våra konsulter hafva flera gånger framhållit den, nemligen det stöd, som vår svenska flaggas visande på aflägsna större handelsplatser skulle medföra för den svenska handeln och sjöfarten. Det är ju illa, att man icke kunnat tillfredsställa dessa deras önsknigar, och jag har för min del den tron, att de icke borde lemnas utan afseende. Jag har sjelf mer än en gång varit i tillfälle att se, att konsulerna haft anledning till sådana önsknigar.

Mot hvad herr Jönsson nyss nämnde om officerarne skulle jag vilja göra en invändning. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att dessa vinterfartyg äfven för officerarne äro en ytterst vigtig länk i utvecklingen af deras tjänstbarhet, och torde ej behöfva tillägga, att det naturligtvis icke är för dessa fem à sex officerares nöje, som expeditionen går ut. Man besöker på hvarje vintersjöresa något framstående marinetablissemang för att bereda officerarne tillfälle att se, huru andra mariner hafva det. Vi skola komma i håg, i hvilken vrå af världen vi lefva. Skulle vi lära känna alla uppfinningar endast genom hvad vi se i broschyrer, så skulle vi få en temligen ensidig uppfattning. Man bereder officerarne tillfälle att få gå om bord på främmande nationers fartyg, de få studera maskiner, artilleri, torpedanordningar m. m.,

Ang. anslaget
för flottans
öfningar.
(Forts.)

och jag kan tillägga, att det på senaste tider är regel och ingår i chefens instruktion, att hvarje officer erhåller en särskild detalj, som han skall studera, och att han sedan får lemna in rapport om sina studier, och dessa rapporter följa med chefens generalrapport till Kongl. Maj:t.

Man söker således att tillgodogöra sig all den nytta man kan af en sådan resa, och jag vill hemställa till herrarne, om det kan vara för nöjes skull, som t. ex. förra årets vinterfartyg, efter att hafva tillbragt några dagar uti en engelsk militärhamn, sedan afgick till Santos i södra Amerika, därför att konsuln till följd af de svåra affärsförhållanden, som der rådde, särskildt framhållit nyttan af svenska flaggans uppträdande derstädes, derefter till La Plata-floden (i förbigående vill jag nämna, att jag vet ingen marin, hvars fartyg ligga så kort tid i hamn som den svenska marinens) och vidare till Kap samt derifrån till Brest och hem. I år har det varit lika få hamnar, som anlöpts.

Det, som man afser med dessa expeditioner, är att kunna hålla bemanningen längre tid om bord under ständig öfning och under befälets uppsigt. Dessutom är det en detalj, hvilken för fackmän icke saknar sin betydelse, som må omnämnas. Artilleriet är nemligen en ytterst vigtig detalj inom marinen, och med afseende på denna gäller det att åt våra kanonkommendörer -- kanonkommendör är den man, som för befälet för hvarje kanon och sköter rigningen -- bereda tillfälle att öfva sig såsom rigtare på ett rörligt fartyg mera än de i allmänhet äro i tillfälle att göra under våra sommaröfningar i skärgården. Skulle man nu gå ut på öfningsskjutning med samtliga de fartyg, som användas vid sommaröfningarna, så skulle det blifva högst betydliga kostnader, hvilka icke äro jemförliga med kostnaderna vid de öfningsfartyg, vi använda på långtur. Detta är en detalj, och jag skulle äfven kunna framhålla flera andra, men jag vill icke upptaga kammarens tid.

Med anledning af hvad jag haft äran säga, torde jag få hemställa, huruvida icke den ökade öfning, som skulle tillföras vår personal, och rent af billighetshänsyn mot denna, med fästadt afseende vid hvad man fordrar af den, då den skall uppträda mot fienden, tala starkt för bifall till utskottets förslag.

Herr Lilliehöök: Efter den sakrika utredning, som herr statsrådet och chefen för kongl. sjöförsvarsdepartementet nu lemnat beträffande behovet af ökad öfningsanslag, så skall jag icke upptaga kammarens tid med något vidare anförande i ämnet, utan inskränka mig till att yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Lasse Jönsson: Hvad beträffar det ökade anslag, som här begärts till öfningarna, så se herrarne, att vi hafva beviljat fullt ut hvad Kongl. Maj:t begär, eller 50,000 kronor, och jag tror mig kunna säga, att om också denna begäran sträckt sig något längre, så skulle det blifvit beviljad. Vi ansågo det finnas talande skäl för att det vore behöfligt.

Nu har visserligen herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet sagt, att det skulle vara mycket obilligt att kommendera ut någon flottafdelning på öfning under vårt klimats ogynsamma tid. Men är man då säker, att olyckan icke står för dörren, när klimatförhållandena äro besvärliga? Vore det icke bra att vara betänkta på att vara öfvade äfven under den ogynsamma tiden, nemligen om vintern? Är det icke nödvändigt att hafva tänkt äfven på den tiden och vara öfvade äfven i våra egna farvatten, så att vårt befäl kunde veta att gå in i den hamn eller bakom de klippor, som finnas, och att vårt sjöfolk i stället för sina märkvärdiga drägter — de äro nakna, så att säga, på halfva kroppen — hade kläder för vinterbehof? Nu är det icke sörjdt för andra kläder än till parad och för sommaren. Dessa nu rådande förhållanden skulle kunna visa, att, om en expedition utkommenderades i våra egna farvatten, det skulle vara till vida mera nytta, än om en expedition utskickas i främmande farvatten.

*Ang. anslaget
för flottans
öfningar.
(Forts.)*

Detta har varit skälet för vårt förslag, och jag hoppas, att kammaren bifaller reservationen.

Herr Melin: Antagligen har hvar och en af kammarens ledamöter redan före diskussionens början bestämt sig för huru kan komma att rösta angående denna fråga, och jag för min del har bestämt mig för utskottets förslag. Anledningen, hvarför jag begärde ordet, var endast för att till följd af herr statsrådet och chefens för sjöförvarsdepartementet uttalande få nämna, att jag för min del anser det vara mycket riktigt anmärkt, att det kan vara till nytta för vår sjöfartsnäring, att svenska krigsfartyg få visa sig i främmande länder.

Det synes mig ganska viktigt, att vårt land blir känt i andra delar af världen, så att icke våra örlogsmän uteslutande göra sina öfningar vid våra egna kuster.

Jag har anledning att göra en jämförelse, då jag såsom redare för ett ångfartygsbolag har ångare, som gå på korta resor på Nordsjön och öfver till England. Den åsigt gör sig allmänt gällande, att på dessa korta resor ej utbildas verkliga sjömän, utan för att goda sjömän skola kunna utbildas, fordras, att de få tillfälle att se mera af de stora hafven och vara ute på långa resor, under olika förhållanden.

Jag vågar nu icke fortsätta längre, då jag icke är fullt återsteld från min sjukdom; jag har endast velat framhålla såsom min mening, att det vore klokt att i detta afseende lyssna till de af herr statsrådet lemnade upplysningar, och jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Härefter förklarades öfverläggningen afslutad. Efter det herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren den af herr O. Jonsson m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservation.

Punkten 3.

Bifölls.

Ang. vissa förhållanden vid skeppsgosse-skolan i Karlskrona m. m.

Vid föredragning dernäst af *punkten 4*, angående öfriga, i föregående punkter icke omnämnda ordinarie anslag under ifrågavarande hufvudtitel, begärdes ordet af

Herr Hedin, som yttrade: Under den nu föredragna fjerdre punkten faller anslaget till skeppsgosse-skolan i Karlskrona.

Det är nu på dagen jemnt en månad, sedan jag i en tidning läste en berättelse om råa militäruppträden i Karlskrona. En månad är stundom ganska mycket, ett ganska långt afbrott. Denna berättelse behöfde jag emellertid icke för att blifva påmint om de sedan flera år tillbaka tidt och ofta återkommande beskrifningar på de ohyggligheter, som inom skeppsgosse-corpsen föröfvats, som tolererats och — det har gått så långt, att jag icke kan annat än tro — af vederbörande protegeras.

När man, herr talman, läser en berättelse om ett par skeppsgossar, tillhörande corpsens andra kompani, hvilka rymt i förhoppning om att erhålla anställning på handelsfartyg och på hafvet undandraga sig sina bödlar — de hade nemligen varit föremål för ständigt misshandel af äldre kamrater och af fruktan för ytterligare sådan aldrig vågat klaga; när de hade några styfrar, tog man dem ifrån dem — när, säger jag, man läser om dessa stackare, hvilka rymde från en brigg, som jag tror hette Falken, samt blefvo af polisen gripna och återförda, så kan icke någon människa med hjerta annat än beklaga, att dessa arma varelser icke lyckades uti sitt förehafvande, på samma gång som hos hvarje människa med hjerta måste uppstiga en bitter harm mot de uslingar, hvilka icke förhindra sådant våld.

Jag erhöll för omkring tre månader sedan från en man, som en gång intagit en plats i denna kammare och alltid hedrat den, ett bref, deruti han meddelade från den trakt, hvarest han på gamla dagar var bosatt, och från en närgränsande provins berättelse om hvad som vederfarits ungdom vid skeppsgosse-corpsen.

Mannens sannfärdighet är höjd öfver allt tvifvel och jag är viss om att de många, som i denna kammare, ehuru det är länge sedan han lemnade den, minnas hans namn, också bevarat detsamma i en aktnings- och vänskapsfull hägkomst.

För några veckor sedan gick han ur tiden; hans bref får nu tjena såsom en sista helsning till kammaren, och deri uttalas en vädjan icke till chefen för sjöförsvarsdepartementet, ty det tjenar till intet, utan till denna kammare att åtaga sig att värna den värnlösaste ungdom, som i detta land finnes, en ungdom, som svenska staten, så att säga, tagit under sin vård för att uppfostra till att en gång för landet offra lif och blod. Han berättar, bland annat — jag skall nöja mig med några urval af de exempel, han anför — att en för honom personligen mycket nära bekant, nuvarande folkhögskoleelev, f. d. skeppsgosse, hvilken om julen 1894 var hemma på permission, hade — jag upprepar här brefskrifvarens egna ord — afgifvit »rent otroliga berättelser om den cyniska och bofaktiga behandling», som af äldre kamrater utöfvades mot yngre. Samtidigt, säger han, erforo vi, att en son till en lokomotivförare här på platsen, d. v. s. brefskrifvarens, den numera afidne riksdagsmannens hemort, blifvit så svårt sönderslagen å ryggen, att

han måst intagas på sjukhus och, sedan han derstädes förbundits, burits Ang. vissa förhållanden vid skieppsgosse-skolan i Karlskrona m. m. till tåget och återförts till sitt hem, der han sedermera affidit.

Brefskrifvaren talar också om en fader- och moderlös skeppsgosse från Vesterås, vid hvilken min sagesman af det skäl fäst sig, då denne med kamrater passerade Örebro, att han förut hört talas om huru han blifvit behandlad af äldre kamrater. Den lille bleke stackaren, säger han, såg lidande och förskrämd ut; följande vinter afled gossen, och — —. Under förhoppning, att det är möjligt, att ryktet i fortsättningen icke talar sant, skall jag underlåta att läsa vidare.

En gosse, som genom åtgärder af jag vet icke hvilka personer i brefskrifvarens hemort fick komma hem, undergick sista natten, han vistades vid skeppsgosse-corpsen, följande behandling. Han gnedes med stött salt och hvitpeppar öfver kroppen medelst en rotborste; hans kropp, säger min brefskrifvare, bar vittne om sanningsenligheten af hans uppgift.

Min sagesman är numera affidne, före riksdagsmannen Hjelm. I detta bref har han vädjat till Andra Kammaren, misströstande om att på något annat sätt någon hjälp finnes för dem, som jag kallar den värnlösaste ungdom i Sveriges rike. —

Herr talman! Hela verlden undrar, och jag icke minst, om Kongl. Maj:t till äfventyrs kan vara betänkt på att gifva herr civilingenjören Strehlenert till känna sitt synnerliga välbehag med anledning af den uppenbarelsebok, som under de senaste dagarne utdelats till Riksdagens samtliga ledamöter och jag tror till den allra största delen af svenska pressen. Huru dermed än må vara, visst är, att han gjort vårt land en utomordentligt stor tjänst, så att samtliga rikets inbyggare, med undantag af dem, hvilkas värdsloshet, oduglighet och egennytta af honom blottats, hafva anledning att vara honom tacksamma, deribland äfven de regerings- och tulldyrkare, hvilka i årtal dragits vid näsan med frasen om skydd för det svenska arbetet.

Denna på de säkraste fakta stödda skrift, denna märkliga bilaga till fjerde och femte hufvudtitlarna skulle nu visserligen kunna föranleda till, att debatten om dessa båda hufvudtitlar finge ett rikare innehåll än vanligt, men den kan också föranleda till, att debatten förkortas under hänvisning till denna rikt gifvande källa.

Jag för min del skall icke uppehålla mig vid i skriften anförda fakta, hvilka jag eljest hade ämnat här framdraga, men jag skall blifva i tillfälle att tillägga ett och annat till hvad som der finnes anfördt; dock spar jag det väsentligaste, tills vi komma till fjerde hufvudtiteln.

Nu skall jag endast med anledning af ett yttrande i förbigående på sid. 17 i herr Strehlenerts skrift anhålla att få beröra ett ämne, hvilket synes mig icke vara af alldeles ringa vigt.

Såsom herr talmannen behagade erinra sig, skref Riksdagen i fjor med anledning af en utaf mig väckt motion till Kongl. Maj:t med anhållan om att Kongl. Maj:t ville låta utreda, dels i hvilka fall och i hvilken omfattning statstjänster af olika lönegrader för närvarande äro förenade med andra tjänstebefattningar, för hvilka lön eller arvode erhalles, dels ock i hvad ordning och efter hvilka grunder frågan om tillstånd till sådan förening af statstjänster af vederbörande pröfvas, samt med anledning af denna utredning vidtaga och till Riksdagens

Ang. vissa förhållanden vid byggnad af missbruk genom tjensters förening.

skeppsgosse-
skolan i Karls-
krona m. m.

(Forts.)

Det alldeles handlösa sätt, hvarpå regeringen öfverlemnat denna Riksdagens skrifvelse till en mängd myndigheter, skall naturligen föranleda till att undersökningens resultat blir mycket ojemnt, icke kommer att förete den noggrannhet och fullständighet, man kunnat önska, och att de från de särskilda hållen meddelade uppgifterna icke blifva så med hvarandra jemförliga, som man haft anledning att hoppas.

Det är väl således ganska troligt, att Riksdagen får besvara sig att ännu en gång återupptaga denna fråga, men när så sker, torde det vara skäl, att Riksdagen anhåller, det undersökningen måtte utsträckas äfven till de enskilda uppdrag, hvilka innehafvas af embets- och tjenstemän — jag menar särskildt de militära affärsagenturerna.

Såsom kammaren torde erinna sig, har chefen för landtförsvarsdepartementet tvungits att erkänna hvad han i fjor uttryckligen och högtidligen förnekade, nemligen att intendenturtjenstemän tillåtits att vara leverantörer åt staten, med undanträngande af privata industriidkare, och att bereda sig en vinst på statens bekostnad, tillmätt på ett sådant sätt, att jag för min del håller före, att det icke vidare kan finnas någon anledning att med någon själförfärfvelse tala klandrande om administrationen i vissa andra länder.

Jag tillåter mig att nu fråga — och det skall intressera mig att erfara, om vederbörande, till hvilken jag ställer denna fråga, nemligen chefen för sjöförsvarsdepartementet, skall finnas beredd att lika eftertryckligt, som chefen för landtförsvarsdepartementet gjorde i fjor, förneka, att det finnes någon som helst anledning eller grund för denna min fråga — jag frågar, om det kan vara mera tillståndigt eller mycket bättre än intendenturhistorien, att officerare äro agenter för firmor, hvilka täfla om beställningar för statens räkning, att officerare äro agenter för firmorna Whitworth, Armstrong, Siemens & Halske — hvad den sistnämnda beträffar, var förhållandet åtminstone så för några år sedan, hvad de andra beträffar, är det icke tvifvel om, att förhållandet är så nu — äfvensom för firman Creusot. Den nuvarande agenten för firman Creusot har visserligen på grund af pensionsbestämmelser lemnat statens tjänst, ehuru dock dermed knappast förhåller sig riktigt helt, eftersom han fortfarande mot aflöning sysselsätter sig inom den corps, der han förut var anställd. Han var för öfrigt agent för Creusot, när han formligen var kvar i tjänst, liksom nu. Jag tror icke, jag misstär mig — min källa är tillförlitlig — då jag uppgifver, att denna agentur är af så stor betydelse, att han under förlidet år har kunnat på densamma förtjena mer än 30,000 kronor, mellan 30- och 40,000 kronor. Så är uppgiften från trovärdig man. Men dervid är också att märka, att hans gynnade och gynsamma position har varit sådan, att han kunnat mot marinförvaltningen genomdrifva leveranser till förmån för sin hufvudman.

Detta species: agenturofficerare förtjenar någon uppmärksamhet vid sidan af det gamla bekanta species, som heter hofofficerare.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Christerson anförde: Med anledning af den siste ärade talarens anförande, så, fastän

jag icke vet, om jag blef inbegripen i den der kategorien, som be-^{Ang. vissa för-}tecknades med det temligen signifikativa ordet uslingar, och jag därför ^{hållanden vid} möjligtvis skulle kunna anses uppträda såsom försvarare i egen sak, ^{skeppsgosse-} anser jag mig dock böra lemna några upplysningar om ett par för- ^{skolan i Karls-} hållanden, som i anförandet påpekades, rörande skeppsgossecorpsen, i synnerhet som dermed hänsyftades på myndigheter, som enligt mitt förmenande icke på något sätt brustit i sina skyldigheter.

Man har uti tidningarna, som bekant, vid flercaldiga tillfällen sett historier berättas om misshandel och den så kallade pennalismen vid skeppsgosseskolan i Karlskrona. Hvarje gång något sådant meddelande har blifvit bekant, ha undersökningar verkställts.

Här är ett utdrag af straffjournalen för de tre sista åren, och detta afser alla de fall, som skulle kunna rubriceras under namn af pennalism eller något slags hårdhet mot de yngre och nyantagna.

Detta utdrag ur straffjournalen har föranledts af en anonym skrifvelse till mig — jag får liksom den siste ärade talaren många anonyma skrivelser, men mig göra de icke den äran att utsätta sina namn.

För dessa 3 år finnas upptagna 15 fall, som skulle kunna rubriceras under namn af pennalism. Af dessa hafva 10 slutat med det straffet, att de felande utstrukits ur rullorna. Så snart myndigheterna fått vetskap om något ofog, ha de alltid vidtagit nödiga åtgärder.

Det är ju för öfrigt gifvet, att ibland en corps, som består af mellan 3- à 400 pojkar, befälet icke kan hvarje ögonblick följa dessa öfverallt, och vidare att der liksom i andra skolor ett par pojkar kunna komma i hop och slås, hvarvid den svagare blir slagen af den större och starkare. Men så snart något öfvergrepp har blifvit befälet bekant, har sådant alltid befrats.

Man har vidare alltid tillsett, att befäl förlagts i sofrummen och fördelats i matsalarne för att ständigt vara till hands vid de tillfällen, då detta af behovet påkallats.

Man kan således icke gerna begära utaf befälet mera än hvad det nu gör, och, mine herrar, jag är fullt öfvertygad om, att de officerare, som äro anställda vid skeppsgossecorpsen, i alla afseenden fullgjort sin pligt så mycket som möjligt. Hvad särskildt beträffar det sista fallet, som så mycket upprört den föregående ärade talaren, så undrar jag, om det icke är precis samma fall, hvarom den omtalade anonyma skrifvelsen handlat. Det gälde en skeppsgosse, han hade rymt samt införpassades till skeppsgossecorpsen igen. Här är brefvet, som jag fått; jag skall läsa upp det med brefskrifvarens egna ord, det lyder så: »Herr statsråd. Härjemte ett ytterligare meddelande angående upprepade pennalism inom skeppsgossecorpsen. Allmänheten frågar, om chefen för sjöförsvarsdepartementet fortfarande står magtlös inför detta tyranni. Skall nödvändigt den regeringsfiendtliga pressen eller brasmästaren — — — taga hand om frågan, innan rättelse sker? För en man med eder kraft och förmåga borde det vara en smal sak att stäffa ofoget genom vidtagande af grundliga åtgärder. Hatare af tyranni.»

Så fort jag fått denna skrifvelse, anbefaldes en undersökning, som gaf vid handen, huru denne gosse hade blifvit behandlad. Han hade

(Forts.)

Ang. vissa förhållanden vid skeppsgosse-skolan i Karlskrona m. m.

(Forts)

af två kamrater, som samma dag som han kommit in vid skeppsgosse-corpsen, följaktligen icke af äldre, blifvit slagen, det är sant, men icke med tillhygge, ty undersökningen har visat — jag har protokollen här — och de, som haft del i denna sak, ha erkänt riktigheten deraf — att den ene af dessa gossar slagit honom med handen vid ett tillfälle, då befälet icke var inne i rummet, därför att han beskylt den andre att hafva stulit pengar, tillhörande den slagne. Den slagne har nemligen sjelf erkänt, att han ur sitt skåp sjelf tagit pengarne och använt dem, men kastat misstanken på den andre.

Den andre af de ofvannämnda pojkarne hade slagit honom därför, att han kommit under fund med, att detta »offer för pennalism» på ett kafé stulit en knif med, som han tyckte, silfverskaft, hvilken han pantsatt. Det fick nu den andre pojken veta, och då förklarade han, att han icke ville vara i sällskap med en tjuf, samt slog honom. Der-efter rymde den slagne till Skåne, der han på det mest hjerterörande sätt beskref, hvilket offer för pennalism han varit.

Denna och liknande episoder är det, som lemna stoff åt dessa tidningsartiklar, hvilkas lifliga skildringar naturligtvis hos somliga personer tränga djupt ned till hjertats ömmaste fibrer och uppväcka en harm, som tros vara fullt berättigad.

Det jag nu sagt är faktiskt, det står i protokollet här, hvilket en hvar kan få del af. Detta rörande pennalism vid skeppsgosse-corpsen.

Om jag icke misstar mig, framhöll talaren på stockholmsbanken — jag mins icke, huru hans ord föllo sig — det origtiga, förderliga och skadliga i att officerare åtaga sig agenturer.

Det är nog riktigt, som talaren påstod, att det är en sjöofficer, som har agentur för Siemens & Halske, en för Whitworth samt en för Armstrong.

Men att märka är, att den, som har agentur för Siemens & Halske, haft afsked åtminstone en 5 à 6 år, och när han har afsked, är det naturligtvis hans rättighet att ha en sådan sysselsättning.

Den, som är agent för Whitworth, har också afsked; jag vet faktiskt, att det var först efter erhållet sådant, han fick anbud af firman.

Den tredje, som fick agenturen för Armstrong, kom till mig i höstas och omnämnde det anbud, han fått om att bli agent, hvilket för honom, som snart skulle taga afsked, var en synnerligen viktig sak, då han derigenom kunde bereda sig en utkomst, som han på annat sätt icke kunde få. Han frågade mig då, om det var tillåtet för honom att ta emot denna agentur, och erhöll till svar, att det icke var lämpligt, att en officer i aktiv tjänst hade en dylik befattning. Men jag skall snart ta afsked, anmärkte han, och i alla händelser kan jag ju få permission. Det var i slutet på förra året, och marinförvaltningen hade då ej några medel att göra beställning för hos firman Armstrong eller annorstädes utomlands. Han fick permission och tog, som jag tror, emot agenturen samt fick afsked, innan denna permission var slut.

Detta var den tredje agenten, några andra vet jag icke om.

Den skuld, som således kan ligga på flottans officerare vis à vis agenturaffärer hos främmande firmor, den skulden är icke tung att bära.

Herr Hedin: Det skulle hafva varit mera upplysande beträffande *Ang. vissa förhållanden vid de ifrågavarande officerarne lemnat icke blott den aktiva tjensten, utan skeppsgosseskolan i Karlskrona m. m.*

Hvad åter den föregående frågan angår, så hemställer jag till be-
någet öfvervägande, om den redogörelse för några fall, som blifvit
föremål för undersökning, kan anses utgöra ett svar på de klagomål,
som i årtal hafva gått öfver Sverige. Också lär det vara väl bekant,
att utaf förhållanden, sådana som dessa, tränger sig endast en mycket
ringa procent ut till allmänheten. Hvarför? Helt enkelt därför, att
offren för misshandeln icke våga klaga. Det exempel, hvarmed herr
sjöministern nu särskildt trodde sig om att kunna belysa frågan, och
som visar, att klagomålen någon gång kunna vara ogrundade, går icke
in bland dem, som jag har anfört, icke heller bland dem, som på något
sätt kommit till min kännedom vare sig genom namngifna brefskrifvare
eller genom tidningspressen.

Hvad vidare angår den förklaring, den vanmagtsförklaring, som
här afgifvits, att befålet icke skulle vara i stånd att afskaffa dessa
våldsgerningar, är det verkligen mycket bedröfligt, att man skall
nödgas höra något sådant. Är det rimligt att säga, att den svenska
sjöförsvarsförvaltningen, det svenska sjöbefålet skall stå vanmäktigt
gent emot en del banditer inom en corps utaf några hundra — jag tror 400 —
pojkar? Är det icke möjligt att ordna deras bostäder, deras natt-
logement o. s. v. så att öfvervakande kan ega rum? Är det icke
möjligt att öfvervaka dem, när de stundligen och dagligen stå under
befäl, så att icke misshandlingar ega rum, sådana som dem jag om-
nämnt? Jag förmodar, att herr sjöministern hörde, huru jag beskref en
gosses behandling den sista natten han var kvar, innan han genom
bemedling af välvilliga personer i Örebro fick komma tillbaka till sitt
hem. Hvad är det för slags öfvervakande, som eger rum, der man
behandlar pojkarne på detta sätt eller der man misshandlar dem så,
att de måste intaga sängen, få svåra skador i ryggen, få bäras ned
till jernvägstationen för att döende forslas till hemmet? Står det
verkligen så till, att det, som herr sjöministern här förklarar, skulle
vara omöjligt att förebygga upprepande af sådant, då är det icke värdt,
att vi ens diskutera om några försök till förbättringar inom vårt för-
svarsväsen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr
talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren hvad
utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 5.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att till anskaffning af två
1:a klassens pansarbåtar, fyra torpedkryssare och sex 1:a klassens torped-
båtar bevilja på extra stat, att utgå under åren 1897 och 1898, ett
anslag af 11,780,000 kronor och deraf anvisa för år 1897 ett belopp
af 5,890,000 kronor.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 16) hade herr
af *Burén* hemställt, »att Riksdagen, med gillande af den af Kongl.

*Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.*

(Forts.)

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

Maj:t för åren 1897 och 1898 föreslagna nybyggnadsplan, måtte till densamma genomförande *dels* anvisa på extra stat för år 1897 ett belopp af 2,500,000 kronor, *dels* och bemyndiga Kongl. Maj:t att, i den mån öfverskottsmedel å 1897 och 1898 årens statsregleringar icke blifva af Riksdagen dertill anvisade, upptaga ett inhemskt lån till belopp af 10,000,000 kronor uti uppsägbara obligationer, löpande med 3 procents ränta, som halfårsvis betalas, på sätt motionären uti en vid 1895 års riksdag väckt motion (n:o 29) närmare angifvit.»

I en likaledes inom Första Kammaren väckt motion (n:o 42) hade af herr *R. Almström* m. fl. föreslagits, att Riksdagen måtte besluta, »att, till bestridande af kostnaderna för de i motionen angifna försvarsändamål, uppdraga åt riksgäldskontoret att på fördelaktigaste vilkor och med en amorteringstid af omkring trettio år upplägga ett inhemskt obligationslån, stort sextiosex millioner kronor, af hvilket belopp $\frac{37}{66}$ skulle användas för sjöförsvarets och $\frac{29}{66}$ för landtförsvarets behof, samt detsamma försälja under loppet af tio år med början år 1897 i serier om sex millioner sexhundredatusen kronor; och att utgifterna för bestridandet af annuiteten å detta lån skulle upptagas i statsregleringen med $\frac{37}{66}$ på femte $\frac{29}{66}$ på fjerde hufvudtiteln.»

Vidare hade i en inom samma kammare väckt motion (n:o 41), herr *C. E. Ljungberg* föreslagit, »att vid de stora auslag för försvarsverkets behof, som efter all anledning nu komme att beviljas, det förbehåll eller uttalande måtte från Riksdagens sida göras, att för utförandet af ifrågavarande och andra för statens behof påkallade beställningar, inhemska verkstäder må företrädesvis, och så långt möjligt vore, anlitas, äfven om priset skulle i någon mån, dock icke öfver 10 procent, öfverstiga utländska fabrikers pris.»

Slutligen hade herr *Ollas A. Ericsson*, med hvilken herr *S. M. Olsson* i Sörnäs m. fl. instäut, i en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 122) yrkat, bland annat, att Riksdagen måtte för anskaffning af ny fartygsmateriel på extra stat för år 1897 anvisa ett belopp af 1,500,000 kronor.

Utskottet hemställde:

a) att, med afslag å herr *Ollas A. Ericsson*s ofvannämnda motion, Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen för anskaffning af ny fartygsmateriel beviljar ett belopp af 11,780,000 kronor och deraf på extra stat för år 1897 anvisar 5,440,000 kronor;

b) att, vid bifall härtill, herr af *Buréns* omförmälda motion må anses besvarad;

c) att herr *R. Almströms* m. fl. ofvannämnda motion, i hvad den afser upptagande af lån för anskaffning af fartygsmateriel för flottan, ej må af Riksdagen bifallas; samt

d) att, med anledning af herr *Ljungbergs* omförmälda motion, Riksdagen må, vid anmälan för Kongl. Maj:t af förenämnda beslut, uttala önskvärldheten deraf, att fartygsmaterielen, i den mån lämpligen ske kan, anskaffas inom landet.»

I en vid denna punkt fogad reservation hemställde deremot herr *O. Jonsson* i Hof och hans förenämnde medreservanter:

»a) att, med afslag å herr Ollas A. Ericssons omförmälda motion, Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen för anskaffning af ny fartygsmateriel beviljar ett belopp af 5,000,000 kronor och deraf på extra stat för år 1897 anvisar 2,500,000 kronor;

b) att herr R. Almströms m. fl. och herr af Buréns ofvannämnda motioner, i hvad de afse upptagande af lån för anskaffning af fartygsmateriel, ej må af Riksdagen bifallas; samt

c) att, med anledning af herr Ljungbergs omförmälda motion, Riksdagen må, vid anmälan för Kongl. Maj: af förenämnda beslut, uttala önskvärdheten deraf, att fartygsmaterielen, i den mån lämpligen ske kan, anskaffas inom landet.»

Efter föredragning till en början af *mom. a)* af utskottets hemställan anförde:

Herr Mankell: Herr talman, mine herrar! Med afseende å regeringens vid innevarande riksdag framställda anslagsfordringar till försvarsväsendet ber jag att till en början få konstatera två sakförhållanden.

Det ena rör anslagen till sjöförsvarmaterielen. Och jag vågar med afseende derå påstå, att det här verkliga är fråga om anskaffning till *en sjögående flotta* och icke, såsom man eufemistiskt velat göra troligt, till en kustflotta. Detta framgår tydligt af det statsrådsprotokoll, som är bifogadt den kongl. propositionen vid denna riksdag. För att styrka hvad jag sagt, ber jag få uppläsa några rader derur. De återfinnas å sid. 36 uti första bilagan till statsverkspropositionen. Der heter det, att flottan bör, »derest vi sjelfva anfallas med krig, om hon ock ej fullständigt kan hindra fienden att landstiga på vår kust, dock vara i stånd att i det längsta förekomma landstigningar eller åtminstone uppehålla fienden, till dess hären hinner uppträda på den punkt, som hotas». Här är således ovilkorligen fråga om att hindra och förekomma en landstigning. Vidare läses: »Vår flotta bör i främsta rummet ega nog styrka att kunna vid krig mellan andra magter gifva vederbörligt eftertryck åt en neutralitetsförklaring och skydda sådana punkter af vårt område, hvilka för de krigförande staterna kunna synas särskildt eftersträfvansvärda såsom stödjepunkter för krigsoperationer.» Detta häntyder enligt min åsigt på Färösund eller någon annan framskjuten position för örlogsflottan. Hon skall också »för brandskattning eller beskjutning från förstkommande fiendtliga kryssare skydda åtminstone de viktigaste af våra obefästade sjöstäder». Slutligen skall örlogsflottan »utgöra ett stöd för handelssjöfarten i aflägsnare farvatten».

Mine herrar! Alla dessa uppgifter kan flottan omöjligen utföra genom att lägga sig uti en bekväm position inom skärgården bakom stängselminor och sjöminor, utan hon måste ovilkorligen ut i öppna sjön och således blifva sjögående samt vara beredd på att derstädes upptaga icke allenast en försvarsstrid, utan möjligen äfven en anfallsstrid.

Med anledning häraf ber jag att få erinra om storleken af *marinbudgeterna* hos de magter, med hvilkas flottor den svenska kan tänkas

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

komma i beröring. Enligt de färskaste uppgifter uppgår Englands marinbudget till 318 millioner kronor, Frankrikes till 196 millioner kronor, Rysslands till 92 millioner kronor och Tysklands till 78 millioner kronor. Som bekant uppgår vår egen marinbudget för närvarande till endast 8 à 9 millioner kronor. Antager man nu, att flottans styrka numera kan anses vara proportionel med marinbudgeterna, lemnar jag åt herrarne sjelfva att bedöma, hvilka utsigter, vår lilla obetydliga sjömagt kan ha att fylla de uppgifter, som ofvan blifvit framställda. Den blir, likaväl som den ryska flottan åren 1853—55 och den tyska åren 1870—71, genast från början af kriget injagad i sina hamnar, om den icke förut är blockerad derstädes, och sedermera under loppet af hela kriget der innesluten. Äfven om vi nu skulle öka vår marinbudget, såsom föreslaget är, till 13 à 14 millioner kronor; äfven om vi skulle upptaga ett lån på 40 millioner kronor till flottans förstärkande; ja, äfven om vi på det viset slutligen skulle kunna skaffa de 15 fattiga pansarbåtar, som utgöra målet för våra framtidssträfvanden i afseende å materielens ökande, jemte allt tillbehör, så blir resultatet lika säkert detsamma, nemligen att flottan blockeras i sina hamnar. Den blir det så mycket vissare, som de förnämsta af de fartyg, som det här är fråga om att anskaffa, icke göra mer än 14 à 15 knop — låt vara, att torpedbåtarna gå något fortare. Den blir det så mycket vissare, som äfven flottans artilleristyrka måste anses försvagad genom den enligt min uppfattning alldeles felaktiga placering af bestyckningen å pansarbåtarna, som de senaste åren blifvit tillämpad, nemligen att uppställa blott en grof kanon i hvardera bogen, i stället för att, såsom förut, ha två kanoner at samma håll. Derigenom åstadkommes äfven ett slöseri med statens medel, som är oerhördt, i ty att hvar och en af de grofva kanoner, som samtidigt kunna komma i elden mot fienden, måste kosta 3,400,000 kronor.

Jag har velat nämna detta, mine herrar, på det att icke ifrarne för vårt sjöförsvär skola göra sig några illusioner i afseende på den roll, vår lilla flotta möjligen i ett blifvande krig kan komma att spela. Men jag har också nämnt det med afseende på det inflytande på materielens beskaffenhet, som åsigterna om flottans roll vid vårt försvar kunna hafva. Det enda, vi kunna hoppas åstadkomma i ett blifvande försvarskrig, är att skydda våra viktigaste inlopp och farleder och våra förnämsta hamnar, jemte de trängsta skärgårdarne och insjöarne. Detta är mycket nog, och derigenom erhåller hären af sjöförsvaret den hjälp, som den bör hafva att vänta. Detta mål skulle man kunna vinna genom anskaffning af den materiel, som jag alltid har förordat, nemligen mindre, billigare och mera grundgående fartyg, som bättre lämpa sig för våra tillgångar och för vår terrängs säregna förhållanden. Blir sedermera något öfver, har jag intet emot, att vi skaffa några snabbgående kryssare, som under ett krig skulle kunna skydda handeln på aflägsnare haf. Men den första omsorgen blir att lemna landtförsvaret den hjälp i försvaret, som det möjligen kan få.

Det andra sakförhållande, som jag skall be att få konstatera, är, att hela den anskaffning af materiel för landt- och sjöförsvär, som vid innevarande riksdag blifvit af regeringen ifrågasatt, med afvikelse från äldre anskaffningsplaner, blifvit sammanträngd till *de närmaste två*

åren, 1897 och 1898, hvarigenom årligen skulle föranledas en ökad utgift, för detta ändamål, af omkring 10 millioner kronor. Detta gäller både gevärsanskaffningen, mobiliseringsammunitionen, intendenturutredningen, fästningarna och krigsfartygen. Derigenom få anskaffningarna karakteren af *rustningar* till vare sig ett anfällskrig eller ett försvarskrig, som synes förestå år 1899 eller 1900. Jag lemnar nu derhän, hvad det skulle vara för slags krig, som här åsyftas; men det intrycket tror jag att äskandet af dessa oerhörda summor har gjort på de flesta. Om nu ett dylikt krig skulle förestå, hade det varit regeringens oafvisliga pligt att derom underrätta Riksdagen. Men då så icke skett, utan tvärtom alla förhållanden till främmande magter äro fredliga, såsom Hans Maj:t Konungen i sitt trontal många gånger försäkrat, kan jag omöjligen medgifva, att något slags anledning finnes till anskaffningarnas *påskyndande*, utöfver hvad som hittills allra högst egt rum.

Detta gäller i synnerhet med afseende å anskaffningen af krigsfartyg, hvilken fråga nu föreligger. Då regeringen de föregående åren med största nöje skulle mottagit 2 å 2½ millioner kronor om året för fartygsanskaffning, har den nu ifrågasatt icke mindre än närmare 6 millioner kronor under hvardera af de båda närmaste åren. Nu har visserligen statsutskottet nedprutat denna summa för år 1897 till 5,440,000 kronor och reservanterna från Andra Kammaren till 2,500,000 kronor. Men ingendera förhöjningen finner jag vara af förhållandena påkallad. Ej heller anser jag omständigheterna för närvarande vara sådana, att man kan gifva den nuvarande sjöministern det förtroendevotum, som ett beslut i denna riktning skulle innebära.

Riksdagen har i öfrigt under de senaste sju åren till förevarande ändamål i medeltal endast anslagit omkring 1,300,000 kronor om året, och detta efter noggrann pröfning och långvariga diskussioner. Sålunda beviljades för år 1890 1,550,000 kronor, år 1891 1,241,000 kronor, 1892 1,624,000 kronor, år 1893 1,118,000 kronor, år 1894 1,000,000 kronor, år 1895 1,500,000 kronor och år 1896 1,500,000 kronor.

Jag finner således inga skäl föreligga att vid inrevarande riksdag bevilja mer än 1,500,000 kronor och får därför, i öfverensstämmelse med den af Ollas Anders Ericsson väckta motionen, yrka, att anslaget till flottans nybyggnad måtte bestämmas till 1,500,000 kronor.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Christerson: Herr grefve och talman, mine herrar! Med anledning af den senaste talarens yttrande rörande funderingarna på att skapa en sjögående flotta, torde jag endast behöfva hänvisa till hvad det är för fartyg, som det är fråga om att bygga. Kan man kalla detta för en sjögående flotta, äro begreppen om den saken temligen olika. Men i afseende å det här föreslagna anslaget skall jag be att få till kammaren yttra några ord.

Då Riksdagen förut godkänt den materiel, som i år blifvit af Kongl. Maj:t till anskaffning föreslagen, då inom båda kamrarna vid flera tillfällen välvilliga uttalanden gjorts i fråga om förstärkning af vårt sjöförsvär, hvilken af ekonomiska skäl icke förut kunnat ega rum med önskvärd skyndsamhet, ansåg man sig kunna hysa förhoppning

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.

(Forts.)

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.

(Forts.)

att Riksdagen nu, då statsverkets ovanligt goda tillgångar medgifve en både kraftig och ganska behöflig tillväxt af vårt sjövapen, skulle godkänna Kongl. Maj:ts i förevarande punkt gjorda framställning.

Med anledning af den reservation, som finnes bifogad utskottets betänkande, skall jag be i kammarens minne få återkalla — det har för öfrigt vid åtskilliga andra tillfällen blifvit framhållet — att hufvudändamålet med våra försvarskrafter icke är annat än att i det längsta söka bibehålla freden. De afse i främsta rummet att vara ett stöd vid värnandet af vår neutralitet, och sedan, om behovet det påkallar, äro de afsedda för landets försvar mot en eventuel angripare. I det förra fallet är det klart, att i vårt långsträckta land, omgifvet som det är till större delen af vatten, armén kommer att hafva ett jemförelsevis mindre inflytande, och i det senare fallet är det gifvet, att möjligheten för armén att kunna i rätt tid och på rätt ställe infinna sig för att möta fienden i hög grad är beroende på det stöd, flottan kan gifva den dels genom att med användning af våra skärgårdar såsom operationsbas ej obetydligt inskränka fiendens anfallspunkter, dels genom att med snabba rekognosceringsfartyg och ett väl utveckladt kustsignal-system i god tid skaffa underrättelser om en ankommande transportflottas antagliga destinationsort, och dels slutligen genom att med all kraft, om landstigning försökes, söka uppehålla fienden vid kusten, till dess att armén kunnat göra sin uppmarsch. I båda fallen är det således flottan, som först kommer till användning, och det är glädjande, att den stora betydelse, flottan spelar vid landets försvar, allt mer och mer börjar att inses af nationen.

Beträffande flottans påräknelighet vid detta försvar, då hon, såsom varande i den yttre försvarslinien, har till sin hufvuduppgift att, så att säga, utestänga kriget från våra kuster och derigenom förhindra allt med detsamma följande elände, sköflande af allmän och enskild egendom, brandskattning af befästade städer m. m., vill jag påpeka grundlösheten af det tal, som man ibland får höra och som vid detta tillfälle äfven framkastats af den siste talaren på stockholmsbänken, nemligen att vår flotta lätt skulle kunna instängas i vår skärgård. Jag vågar påstå, att omöjligheten af denna fara växer i samma mått som antalet af våra krigsfartyg och bland dem ej minst torpedbåtarna ökas. Huru fort detta kommer att ske, det beror i hög grad af det beslut, Riksdagen i föreliggande punkt fattar.

Om nu t. ex. någon magt, strax före början af ett krig i Östersjön, skulle till oss framställa den frågan: hvilken hållning kommer Sverige att intaga i kriget? blifver naturligtvis svaret: vi vilja vara neutrala. Men då får man icke glömma, att en neutralitet, som blifver erkänd, icke endast medför fördelar, utan äfven åtskilliga förpligtelser, och bland dessa äfven den, att man åt ingendera af de krigförande parterna får göra något som helst medgifvande, ej heller överlemna något område eller någon hamn, hvaraf han under kriget kan hafva fördel vid sina operationer mot motståndaren. Man har sett, att underlåtenhet i detta afseende medfört ganska ledsamma efterräkningar. Skulle nu t. ex. någon af de krigförande magterna icke respektera denna vår neutralitet, så att vi skulle blifva tvungna, för att visa att den är fullt allvarligt menad och icke något

spegelfabrikeri, att med kraftmedel upprätthålla densamma, då framställer sig, om så skulle inträffa något af de närmaste åren, lätt den frågan: huru skola vi göra? Ja, svaret är kanske lättare att finna än de möjliga följderna af hvad som då skulle kunna ske att beräkna. Vid ett sådant tillfälle behöfves det en icke obetydligt större flotta än den vi nu ega. Då så är fallet, och dessutom mera än ett tecken synes innebära en varning för hvarje stat, som är mån om sin sjelfständighet, att icke uppskjuta ordnandet af sina försvarskrafter, synes det af hvilken vikt det för oss är att söka vid fortsättningen af den påbörjade förbättringen af vårt sjöförsvaret tillvägagå med all den möjliga skyndsambhet, som våra tillgångar medgifva. Under sådana förhållanden och då såväl 1892 års komité som äfven marinförvaltningen framhållit nödvändigheten af att på en gång anskaffa en viss styrka, torde kammaren finna, att giltiga skäl föreligga för den af Kongl. Maj:t i förevarande punkt gjorda framställningen.

Reservanterna hafva mot en sådan anskaffning anfört, att »enligt utskottets förmenande skulle det heller icke vara för anskaffande af sådan materiel lämpligt, om det ena året anvisades ett betydligt större belopp, än som med visshet kunde beräknas, att statens tillgångar ett annat år medgåfve att anslå». Då nu den materiel, hvarom här är fråga, är afsedd att anskaffas inom landet, synes detta yttrande icke kunna innebära något annat, än att man befarar, att följderna af en större anskaffning ett år skulle för en eller annan verkstad ett annat år nödvändiggöra vissa större rubbningar i den engagerade arbetspersonalen. Ja, det är riktigt, att sådana rubbningar böra undvikas; men om man tager i betraktande, att arbetena äro afsedda att fördelas på flera verkstäder, komme ju rubbningarna att blifva jemförelsevis små. Jag tror därför, att man lugnt kan säga, att denna uttalande fruktan icke är fullt befogad.

Om jag nu på grund af hvad jag haft äran anföra och med tanke på vårt nuvarande svaghetstillstånd högeligen skulle beklaga, om icke utskottets förslag vunne kammarens bifall, vill jag dock icke försumma tillfället att till reservanterna hembära min tacksamhet för den mot flottans vänliga stämning, som onekligen motiveringen i deras reservation bär vittne om.

Herr Danielson: Då jag, jemte öfriga ledamöter af statsutskottet från denna kammare, reserverat mig mot utskottets hemställan i förevarande punkt, ber jag att beträffande densamma få säga några ord.

Jag betviflar icke, att denna kammare liksom äfven jag högt beaktar den fråga, som nu föreligger, och att vi alla i afseende på densamma vilja söka att göra, hvad som är möjligt. Jag tror, att ingen af oss vill förneka den vikt, sjöförsvaret för oss spelar i försvarshänseende. Men det är en annan omständighet, som gjort, att jag kommit att jemföra hvad som förut förekommit i föreliggande fråga med hvad som nu i afseende på densamma föreligger. Jag har då kommit till den uppfattningen, att det i flottans intresse nästan är omöjligt att i år följa Kongl. Maj:t. Jag tror ej, att det går för sig därför, att, såsom vi alla känna, denna kammare i fjor med 180 röster mot 30 gillade den reservation, som sedermera blef Riksdagens beslut, och som

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.

(Forts.)

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

afsåg att till nyanskaffning af fartygsmateriel anvisa 1,500,000 kronor. Vi reseranter tro därför, att det finnes flera skäl för att äfven för denna statsreglering arbeta just för Kongl. Maj:ts egen uppfattning från föregående år i denna fråga. Såsom herrarne kunna finna af betänkanDET, har marinförvaltningen äfven i år vidhållit sitt förslag, att det för flottans nybyggnad endast borde begäras 2,500,000 kronor, eller precis samma summa, som vi reseranter föreslagit. I fjor begärde Kongl. Maj:t i förevarande hänseende icke högre belopp än 2,400,000 kronor, och vi reseranter föreslä i år således 100,000 kronor mera, än Kongl. Maj:t då begärde. Herrarne minnas nog också, att Kongl. Maj:ts förslag i fjor var motiveradt af uttalanden, gjorda af den ofta återopade 1880 års sjöförvarskomit  och 1892 års nya certkomité. Sjöministern uppräknade då de fartyg, som borde anskaffas, och sade, att om den framlagda planen att årligen under en tid af fem  r till flottans nybyggnad anvisa ett belopp af 2,400,000 kronor bifölles, så skulle allting gå sin gilla gång, och vi skulle kunna anskaffa de fartyg, som ansåges behöfliga, samt sålunda erhålla en rätt stridsduglig flotta, hvarjemte vi äfven skulle kunna underhålla den i krigsdugligt skick. Vi hafva trott, att Kongl. Maj:t icke skulle komma fram med ett sådant förslag, utan att det vore så väl genomtänkt, att det kunde föra flottan framat i en god riktning. Vi blefvo derfor något förundrade öfver att Kongl. Maj:t i  r f r fartygsmateriels nyanskaffning begärt ett så stort belopp som gjorts. Orsaken dertill finna vi i statskassans f r närvarande goda ekonomiska ställning. Men jag hemställer, huruvida det ej kan vara vanskligt att bygga f rhopningar på tillfälliga tillgångar. Jag ber att få erinra herrarne om hurusom en gång på 1880-talet, då statskassan hade rätt betydliga tillgångar, man sökte att på alla möjliga sätt placera dessa tillgångar, och man hade inga bekymmer för att andra tider skulle kunna komma. Men hvad inträffade? Jo, sedan vi reglerat samtliga embetsverks stater och slagit fast omkring 21,000,000 kronor på ordinarie stat, kommo de h rda tiderna. Herrarne minnas nog, hurusom man då måste söka på alla håll efter inkomster för att fylla de nödvändiga behofven. Tro herrarne icke, att sådana tider kunna komma än en gång? Jo, för visso! Jag anser derfor, att en sådan utveckling af flottan, som h r  r föreslagen, icke bör byggas på tillfälliga omständigheter; ty det har, såsom sagdt, inträffat f r hållanden, som rent af kunna göra en sådan plan om intet. Jag tror, att det  r klokare, r ttigare och säkrare för flottan, att den f r utveckla sig på så sätt, att icke något steg behöfver tagas tillbaka, utan att man fortgår med det steg, som redan tagits, och s ker så långt möjligt är att komma åt det rätta hållet. Jag förundrar mig icke, att Riksdagen kan hafva en annan uppfattning i denna fråga än den under andra omständigheter möjligen kunnat hafva. Vi ha ju anvisat så stora belopp på fjerde hufvudtiteln, att det  r omöjligt, att Riksdagen kan vara benägen att anvisa så mycket på femte hufvudtiteln, som Kongl. Maj:t föreslagit. Jag kan icke förundra mig, att tvekan förefinnes att  da allt på femte hufvudtiteln och att man vill i stället se till, att, om något skulle blifva öfver i statskassan, detta kan användas på andra lika viktiga h ll. Det  r dessa omständigheter, som gjort, att jag tvekat att gå med på hvad herr statsrådet föreslagit.

Ty herr statsrådet har väl icke glömt, hvad herr statsrådet i fjor anförde. Då förklarade sig herr statsrådet, som jag redan antydt, belåten med ett belopp af 2,400,000 kronor till nybyggnad för 1896. Nu hafva vi reservanter för anskaffning af ny fartygsmateriel föreslagit, att 5 millioner skulle anvisas, hvaraf 2,500,000 på extra stat för år 1897. Således får ju nu herr statsrådet fullt ut så mycket, som han förra året begärde och mera dertill. Vidare har herr statsrådet fått bygga den då afsedda torpedojagaren. Men herr statsrådet torde erinra sig, att, då det var fråga om denna torpedojagare, att byggas under år 1896, herr statsrådet sade, att han sedan skulle vara belåten ända till år 1900 med någon vidare sådan. Nu kommer emellertid herr statsrådet och vill redan under 1897 och 1898 hafva 4 torpedojagare till. Huru skall man förklara något sådant? Jag begriper icke, huru det kan hänga i hop. Jag tror icke, att ett sådant förhållande kan verka godt, att man icke bibehåller en uppfattning från det ena året till det andra, och herr statsrådet kan väl icke tänka sig att kunna få Riksdagen med på något sådant? Jag för min del tror icke, att det går.

Vidare har herr statsrådet sagt, att de fartygstyper, om hvilka nu är fråga, äro af Riksdagen gillade. Ja, det vill jag erkänna så långt som till de typer, 1880 års sjöförsvarskomité föreslagit. Men hvad dessa torpedojagare beträffar, har Riksdagen icke just mycket sysselsatt sig med dem. Det var i fjor första gången, som förslag om dem framkom; och då ville Riksdagen icke säga sitt bestämda ord i det fallet, utan gaf Kongl. Maj:t rätt att bygga de fartyg, som Kongl. Maj:t ansåg vara mest nyttiga, och på det sättet finga vi en torpedojagare.

Detta är emellertid en sak för sig. Hufvudsaken är, att vi gå till väga på ett sådant sätt, att man kan få Riksdagen med sig. Det beror icke på hvad den ena eller andra komitén kan hafva uttalat; ty de hafva sina önskningsmål och uttalanden, men dessa få böja sig för Riksdagens uppfattning i dessa frågor, och Riksdagen har så många gånger med all tydlighet uttalat den meningen, att den icke vill anvisa ett fast byggnadsanslag och icke heller höja anslagen till de belopp, Kongl. Maj:t låtit förstå att det önskas från det hållet. Men om man skall söka bibehålla uppfattningen af flottans vigt och betydelse för vårt försvar, tror jag man icke kan göra annat än gå framåt på den väg, på hvilken något resultat kan vinnas. Jag är, som herrarne torde veta, en ganska varm vän af flottan och tror, att den är det vapen, som vi i första hand hafva nytta af, men jag vill icke gå till väga på det sätt, att man kanske förrycker det framåtskridande i afseende på flottans nybyggnad, som nu är på god väg. Jag är öfvertygad om, att i fall Riksdagen skulle i år finnas villig att anvisa det af reservanterna föreslagna beloppet 5 millioner kronor och af dem för nästa år 2,500,000 kronor, så skulle dermed mycket vara vunnet. Om nästa Riksdag sedan skulle finna skäl uti att gå längre, må det vara deras sak, som då sitta här. Men jag tycker, att det är bäst att gå så till väga, att man icke behöfver taga något steg tillbaka. Ty det är min fulla öfvertygelse, att, om utskottets förslag vinner bifall, ett sådant högt byggnadsanslag icke kan blifva bestående någon längre tid; och jag tror, att man då kan komma på den punkt, på hvilken vi nu äro i afseende på »Svea». Det är ju icke mer än

*Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.*
(Forts.)

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

en 8 à 9 år, sedan »Svea» byggdes; men nu har man emellertid den uppfattningen, att den båten icke är af fullt tidsenlig konstruktion. Sjelfva kanonerna på »Svea» äro kasserade, och vi hafva fått anvisa penningar till nytt artilleri, och så går det ju oupphörligt. Skulle nu Riksdagen bevilja dessa 11,780,000 kronor, är det klart, att en tid skulle komma, då de båtar, som för dem blefve byggda, äfven skulle vara föråldrade, och då skulle vi, i fall fara hotade och vi kanske hade den minsta förmåga att uppehålla en sådan kraftåtgärd, kanske icke hafva mycket tidsenliga fartyg. Det är detta, vi reseranter hafva varit rädda för, och jag har hört den farhågan uttalas af en mycket framstående fackman på sjövapnets område, och då får man väl sätta någon tilltro dertill. Den uppfattningen kan icke döljas, och den är helt naturlig, om man tänker på tidsförhållandena och den raska utveckling, som spåras på alla områden.

Vidare skall jag be att få med ett par ord till bemötande upptaga, hvad herr statsrådet sagt om att det icke vore någon fara för att få dessa nya fartyg byggda inom landet. Ja, det kan hända, att det skulle gå. Men om man skulle, så att säga, i ett slag framlocka möjligheten för våra verkstäder att få bygga dessa fartyg, är det gifvet, att de skulle vilja kunna påräkna, att ett sådant byggande komme att fortgå någon följd af år. Men det är omöjligt att gifva dem någon förvisning i det fallet, och då är det klart, att de blifva tveksamma, om de skola vidtaga de åtgärder, som för detta arbete kräfas. Jag tror, att vi böra hålla på den uppfattningen, att vi böra försöka tillverka fartygsmaterielen här i landet. Ty om det också icke lyckas med grofva pansarplåtar, utan dessa måste tagas från Creuzot, så är det ju allt öfrigt, som skulle kunna göras här. Det är en tanke, som jag tror vara berättigad, att man icke bör gå på fortare, än att tillverkningen kan ske inom landet. Jag tror, att en sådan uppfattning är för flottan mest gagnande, och att man bör gå så till väga, att man fortfarande kan utveckla flottan i den riktningen.

Det förundrar mig icke, att herr sjöministern nu framkommit med sitt förslag, ty han har naturligtvis i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 2 januari detta år endast fäst sig vid den ekonomiska ställning, i hvilken statskassan för närvarande befinner sig. Men jag tror icke, att det är godt, att en statsman bygger på tillfälliga förhållanden; och om några politiska skäl förefunnits att så göra, känner jag icke. Jag vill emellertid handla så, som jag anser vara gagnande för flottan, och det är att gå varsamt och säkert framåt och vinna det mål, som eftersträvas, nemligen ett godt sjöförsvär. Om tiden utsträcker till ett annat år, är af mindre vigt, än att vi behålla den goda tanke om flottans utveckling, som vi hafva.

Det är på dessa i korthet angifna skäl, som jag skall be att få yrka afslag å utskottets hemställan i mom. a och bifall till den af oss vid samma moment afgifna reservation, som återfinnes på sid. 31 af detta betänkande.

Häruti instämde herrar *Petersson* i Runtorp, *Andersson* i Löfhult, *Peterson* i Hasselstad, *Holmgren*, *Sjöberg* och *Wallmark*.

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

Herr Eriksson i Elgered yttrade: För att få flottan organiserad något så när fullständigt enligt sjöförsvarskomiténs uttalande, skulle — fränsedt hvad man redan har — behövas åtminstone 49 millioner i rundt tal. Men för mig synes det, som om icke ens dessa 49 millioner, när allt kommer omkring, skulle vara tillräckliga för att uppnå detta resultat; och det är två omständigheter, som komma mig att tro detta. Den ena af dessa omständigheter har redan af den siste årade talaren blifvit vidrörd. Han påpekade nemligen, att pansarbåten »Svea» till cert och konstruktion redan blifvit så föråldrad, att betydliga förändringar nu måste vidtagas, beroende på de stora framstegen på teknikens område. Det är därför alldeles uppenbart, att, om det kommer att fortgå på samma sätt, och om man är från år — låt vara blott med den summa, reservanterna föreslagit — kommer att fortsätta flottans nybyggnad, så skulle det i alla händelser kunna inträffa, att vi i en framtid komme derhän att få en hel hop fartyg olämpliga för det stridssätt och det system, som då torde användas. Den andra omständigheten, som gör, att denna summa väl lär blifva temligen mycket högre, är den, att dessa fartyg i sig sjelfva så fort blifva odugliga. De kunna icke räcka i mer än 20 å 30 år, förrän de behöfva helt och hållet ersättas af nya, hvaraf följer, att, om flottan vore fullständigt organiserad, 3 å 5 % af summan likväl skulle behövas årligen för att bibehålla den i samma skick. Dessa två omständigheter göra det så mycket mera nödvändigt, att vi äro försigtiga och med varsamhet gå till väga vid beviljandet af anslag för flottan. Att det är nödvändigt att få vårt sjöförsvär ordnad på ett rätt sätt, är jag den förste att medgifva, då ju den skandinaviska halföns läge och våra skärgårdar hänvisa oss till lämpligheten af ett sådant försvar. Och då man be-sinnar, att alla stater uti Europa väpna sig till tänderna, kunna vi ju icke heller afstå från att söka bevara vår neutralitet och sjelfständighet. Ty vilja vi icke utstrykas ur de sjelfständiga staternas led på Europas karta, tror jag det är nödvändigt att söka göra något för att få vårt sjöförsvär förbättrad. Man behöfver blott tänka på Poleus och Finlands öde för att finna, af hvilken vigt det är, att hvarje sjelfständig stat söker bibehålla sin sjelfständighet. Men det finnes äfven något annat, som det är lika nödvändigt att taga i betraktande, och det är de skattetillgångar, som kunna finnas, den skatteförmåga, som kan beräknas af den svenska nationen.

Att dessa skatter för närvarande uppgå till temligen stora belopp, är beroende på särskilda omständigheter och förhållanden. Men att äfven för framtiden bygga på samma grund och tänka sig att förhållandena framdeles skola ställa sig som nu, synes mig ej vara möjligt. De omständigheter, som göra, att vi särskildt för närvarande hafva så stora inkomster till statskassan, äro ju hufvudsakligen de beslutade förhöjningarna, i industritullarne år 1892 och i tullarne å lifsförnödenheter, förnämligast spanmålen, nu senast under förlidet år. Dessa tullar kunna hafva två olika verkingar. *Antingen* komma de nemligen att fortfarande bereda statskassan samma stora inkomster som nu, men detta — märk väl — under den förutsättning allena, att den inhemska produktionen alls icke upphjelpes genom dessa tullar. Att detta antagande åtminstone icke på tullvänligt håll gillas, är ju en

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

sak, som vi hafva oss väl bekant, och säkert är, att om detta antagande skulle besannas, skall missnöjet inom den svenska nationen med dessa tullar äfven komma att i stigande grad växa.

Eller ock är detta antagande icke det rätta, utan tullarne komma att, såsom tullvännerna förespått, bereda ett skydd för de inhemska näringarne, som för dem möjliggör att stegra sin produktion i så enorm grad, att vi slutligen ej skulle behöfva importera något från utlandet. Detta vore nog önskvärdt, och jag vill för min del äfven medgifva, att så i viss mån blifver fallet. Men deraf följer, mine herrar, en sak, som är i viss mån obehaglig, nemligen att statsverkets inkomster, på hvilkas stigande höjning man räknar, komma att i stället nedgå i högst väsentlig grad. Men derigenom, att statsinkomsterna sålunda betydligt minskas, blir följdén, att, om flottans nybyggnad det oakadt skall kunna fortgå, man blir nödsakad att tillgripa direkta skatter i stället. Herrarne klaga nu öfver tilläggsbevillningen, men hvad är den för en spottstyfver i jemförelse med hvad som skulle behöfvas för genomförande af det ena efter det andra af allt, som statsverkspropositionen utvisar. När man dertill kommer i håg, att en stor del af svenska folket redan klagat öfver för tunga bördor, och förhållandena verkligen te sig något annorlunda, än många af våra embetsmän tro, i det nemligen vara jordbrukare och industriidkare tillbringa sömnlösa nätter under sträfvan att få sina affärer att gå i hop, synes mig, att denna sista omständighet vid frågan om organisation af sjöförsvaret äfven bör tagas i betraktande. Dessa båda saker, å ena sidan möjligheten att stärka vårt sjöförsvaret och å andra sidan folkets förmåga att bära bördorna därför, böra jemföras med och vägas mot hvarandra. För att minska det missnöje, som redan på många håll gjort sig gällande, vore det klokt att, endast i den mån folket förmår bära dessa bördor, lägga dem.

Det är på dessa grunder, herr grefve och talman, som jag ber att få yrka bifall till den af statsutskottets ledamöter från Andra Kammaren afgifna reservation och således förenar mig i det af herr Danielson gjorda yrkande. Jag skulle gerna hafva velat vara med om det yrkande, som af herr Mankell blifvit framställt, och som äfven af herr Ollas Anders Ericsson i hans motion blifvit gjort, men som jag befarar, att, om herrar Mankells och Ericssons yrkande skulle komma att ställas upp som kontraposition mot statsutskottets hemställan, följdén deraf vid en gemensam votering kunde blifva, att det högre, af statsutskottet och Kongl. Maj:t föreslagna beloppet blefve beviljadt, ber jag, för att förekomma en sådan eventualitet, att, som jag nyss sade, få förena mig i reservanternas yrkande.

Herr Lilliehöök: Vid behandlingen inom utskottet af den nu föreliggande punkten, hafva, som herrarne finna, Första Kammarens utskottsledamöter varit af en mening, som öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts förslag och som äfven blifvit utskottets beslut. Mot detta beslut stå Andra Kammarens utskottsledamöter såsom reservanter med yrkande om ett betydligt mindre anslag.

Då man läser den motivering, som reservanterna anfört, skulle man deraf kunna få den uppfattningen, att reservanterna ansett, att

den materiel, som nu är fråga om att anskaffa, icke skulle kunna tillverkas inom landet på den bestämda tiden, två år. Jag ber då att få meddela, att enligt sakkunniges uppgifter denna materiel utan svårighet bör kunna tillverkas inom landet på den bestämda tiden.

Utskottsreservanterna hafva, om jag tyder deras mening rätt, avslutit sig till en plan, som Kongl. Maj:t vid flera riksdagar framlagt, nemligen att anskaffa den nödiga sjökrigsmaterielen förmedelst ett fast nybyggnadsanslag, och för detta uttalande af reservanterna får jag till dem frambära min tacksamhet. Hade det varit möjligt att för några år sedan anskaffa ett sådant nybyggnadsanslag, så hade vår materiel i närvarande stund varit i det skick, att vi ej nu skulle behöft anlita några större belopp, utan kunnat vara fullt nöjda med hvad reservanterna föreslagit. Men då så ej är fallet, utan anslagen under de gångna åren varit otillräckliga, har också vår materiels utveckling på det betänkligaste sätt blifvit tillbakasatt, och denna materiel är för närvarande långt mindre, än hvad sakkunnige män ansett, att den borde och kunde vara.

I detta sammanhang ber jag att få erinra derom, att 1879 års certkomité, 1880 års sjöförsvarskomité och 1892 års certkomité alla varit enstämmiga i sina åsigt beträffande omfattningen och beskaffenheten af vårt sjöförsvär, samt att man hvarken i pressen eller dagslitteraturen, i enskilda eller offentliga uttalanden bestridt rättigheten af dessa komitéernas åsigt. Således är för närvarande den allra största enighet rådande beträffande dessa frågor.

1880 års sjöförsvarskomité, som utom sakkunnige bestod af icke mindre än tio framstående ledamöter af Riksdagens båda kamrar, och som utgick från den fullt rigtiga synpunkten, att utgifterna för sjöförsvaret borde bestämmas i mån af, men ej högre än landets förmåga att bära dem, hade beräknat, att den sjöförsvarsmateriel, som med ett relativt måttligt nybyggnadsanslag skulle kunna anskaffas, borde i närvarande stund bestå af 6,8 pansarfartyg, 29 minbåtar och 3,5 korvetter, »Balder» undantagen. På grund af de omständigheter, jag förut antydt, har emellertid denna materiel ej kunnat bringas upp till mer än 3,8 pansarfartyg, 15 minbåtar och 2 korvetter, »Balder» undantagen, samt derjemte en halfständig torpedkryssare. Således är här en brist på 3 pansarfartyg, 14 minbåtar samt 1,5 korvett, som i värde motsvarar ungefär 2 torpedkryssare. Kostnaden för denna bristande materiel uppgår till icke obetydligt högre belopp än det, som utskottet nu föreslagit att utgå under åren 1897 och 1898.

Man torde ej med fog kunna säga, att landets välmåga minskats under de 14 år, som föflutit, sedan 1880 års sjöförsvarskomité afgaf sitt utlåtande och sin plan för nyanskaffning af fartygsmaterielen, eller att man deri skulle kunna finna orsaken till att denna anskaffning af fartygsmateriel under årens lopp blifvit så tillbakasatt. Nej, tvärtom har, efter hvad jag kunnat utröna, landets välmåga i betydlig grad vuxit under denna tid — så betydligt till och med, att de ökade försvarsutgifter, som följde af 1892 års urtima Riksdags beslut, ej borde utgöra hinder för tillgodoseende af flottan i den utsträckning, som här blifvit föreslagen. Är då icke tiden nu inne att söka fylla den brist, som förefinnes, att söka åstadkomma en förbättring i hvad som redan

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.

(Forts.)

blifvit försummadt, då nu verkligen i statskassan finnas öfverskott, som enligt mitt förmenande ej kunna användas till något viktigare och bättre ändamål än till förstärkande af vårt allt för länge försummade sjöförsvaret? Är det icke skäl att nu söka bota de värsta refvorna i vårt sjöförsvarsväsende, medan tid är och då detta kan ske utan att betunga de skattdragande? Det kan hända, att ett sådant tillfälle som detta ej vidare kommer att yppa sig, eller att det åtminstone kommer att dröja länge, innan å nyo yppar sig tillfälle att åstadkomma en uppräckning af vårt sjöförsvaret. Om utskottets förslag vunne Riksdagens bifall, skulle vårt sjöförsvaret kunna nå en styrka så stor, att det ej skulle känna sig vanmäktigt att utföra åtminstone en del af de uppgifter, som nu äro detsamma förelagda. Jag vill och kan icke tro, att, i händelse ett krig skulle utbryta eller hota den skandinaviska halfön, vi ej skulle kunna beräkna, att den materiel, som vårt broderland nu med stora oppoffringar anskaffat, skall i förening med vår egen blifva ett kraftigt vapen och bilda en aktningssjudande styrka, med hvilken en fiende måste räkna, innan han anfaller våra kuster.

Herr grefve och talman! Jag anhåller att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Ollas A. Ericsson: Såsom motionär i denna fråga skall jag be att få yttra några ord.

Då jag läste den kongl. propositionen och såg, hvilka kraf som framställes i den föreslagna statsbudgeten med afseende på fjerde och femte hufvudtitlarna, kunde jag för min del icke annat än göra mig den frågan: hvilka omständigheter hafva inträffat, som göra, att sådana kraf nu ställas på Riksdagen? Jag fann då, att det enda motivet dertill, som var i statsverkspropositionen angifvet, var, att vi nu hade stora öfverskott i statskassan. Men då jag i likhet med talaren på ölandsbänken hade den uppfattningen, att man icke bör, såsom han nyss uttryckte sig, bygga på några tillfälligheter, så tog jag mig friheten att väcka en motion, i hvilken jag afsåg, att man skulle stanna inom ramen af de utgifter, som vi under de senaste riksdagarne anslagit till ifrågavarande ändamål. Jag tror verkligen, att Riksdagen, och särskildt denna kammare, mer än en gång bör betänka sig, innan den ger sig in på en väg, sådan som den i den nämnda statsverkspropositionen beträdda. Man ser redan i denna proposition, huru man med anledning deraf, att vi redan skaffat oss åtskillig fartygmateriel, fordrar, att man skall bygga dockor, att man skall bygga fästningar, samt att man skall anskaffa åtskillig materiel för att försvara det redan anskaffade. Och då man ser, hvilka häpnadsväckande summor, man kommer till, tror jag, att man, som sagdt, bör se saken rakt i ögonen, innan man ger sig in på att bevilja dessa anslag.

För öfrigt vill jag omnämna en sak, som kanske eger en smula sammanhang med den föreliggande frågan. Jag kommer mycket väl i håg, huru man, då det var fråga om att bevilja anslag till den andra pansarbåten, Göta, vigilerade och framhöll nödvändigheten af att hjälpa eu i ekonomisk förlägenhet varande verkstad genom att skaffa densamma beställning på en dylik båt. Men huru tro herrarne, att det skall gå i en framtid, om man på det sätt, som nu är i fråga,

*Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)*

rent af till onaturlighet för våra förhållanden inbjuder våra inhemska verkstäder till en verksamhet, som man med all sannolikhet icke kan i fortsättningen underhålla? Jag tror för min del, att i så fall skulle nog dessa verkstäder hafva skäl och fog för erhållande af statsunderstöd. Jag tror icke, att denna kammare vill gifva sig in på sådana äfventyrligheter, och därför böra vi, enligt mitt förmenande, hålla oss till mindre anslag.

Nu har jag i motionen föreslagit, att man skulle stanna vid $1\frac{1}{2}$ million kronor, eller samma belopp, som Riksdagen beviljat under de senaste två åren. Jag har i denna motion hänvisat till, hurusom Riksdagen, till svar på föregående framställningar från Kongl. Maj:t om att höja detta anslag till $2\frac{1}{2}$ millioner kronor, framhållit, att landet icke kunde bära högre anslag än dem, som Riksdagen beviljat eller $1\frac{1}{2}$ million kronor. Och då statsrådet under de två sistförflutna riksdagarne motiverat och framhållit behofvet af ett årligt anslag på $2\frac{1}{2}$ millioner kronor, har hos mig den tanken uppstått, att herr statsrådet möjligen icke haft allvar med sin anhållan om det höga anslaget för de nästföljande åren, utan fastmera dermed afsett att komma åt de $2\frac{1}{2}$ millioner. Jag har i dag styrkts i denna min uppfattning, då nemligen herr statsrådet tackade reservanterna från denna kammare för deras välvilja att tillstyrka ett anslag på $2\frac{1}{2}$ millioner kronor samt äfven för deras välvilliga uttalanden i motiveringen. Ja, mig förefaller det, som om det matematiska problem, som denna kammares statsutskottshalfva använder för att lösa anslagsfrågor, föreligger temligen klart i dessa begge utskottsbetänkanden. Och jag tror, att, om det varit herr statsrådets allvar att för 1897 få ett anslag på något öfver 5 millioner kronor, han troligen blott behöft begära något öfver 11 millioner för att få halfva summan, d. v. s. omkring 5 millioner, och då hade han ju fått hvad han i så fall velat. Jag har för min del åtminstone icke kunnat finna något annat skäl, hvarför reservanterna tillstyrkt ett anslag på $2\frac{1}{2}$ millioner och frångått sin förra ställning, än detta matematiska räknesätt, som går ut på att söka pruta omkring hälften af det begärda.

Vi hörde här om dagen en talare framhålla, hurusom man med mycket bekymmer och många svårigheter lyckats upptimra tullbyggnaden, och att man måste iakttaga alla försigtighetsmått för att bibehålla densamma. Ja, jag tror, att de som sätta något värde i att bibehålla denna byggnad, de böra något mera tänka på de åsikter och löften, som uttalades på den tid, då man lade grunden till denna byggnad, och söka bidraga till att infria dessa löften. Jag kommer mycket väl i håg, hurusom en dåvarande aktad och framskjuten andrakammarledamot reste omkring till de olika kommunerna hemma i sin valkrets och der höll möten och föredrag, deri han kraftigt framhöll, att det då rådande systemet vore orsak till, att landet var bragt till branten af ruin, samt att det äfven vore orsak till den ofantligt stora statsskulden. Han påstod tillika, att det vore en ovilkorlig nödvändighet att vidtaga en systemförändring för att bringa landet ur dess farliga belägenhet och såmedelst börja göra någon afbetalning på statsskulden. Den tullvänliga pressen predikade på samma sätt, och ur alla dessa uttalanden kunde jag, om det behöfdes, framdraga en hel mängd citat.

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

Nu skulle jag önska, att detta systemets män något tänkte på dessa sina uttalanden och bemödade sig att i någon mån infria sina löften. Ty värr har det icke hittilldags visat sig ringaste spår af några bemödanden i den vägen. Om man nemligen ser efter i revisionsberättelsen för år 1887, så finner man, att statsskulden då var 257,460,548 kronor 83 öre. Om man derefter granskar 1895 års revisionsberättelse, så ser man af denna, att statsskulden sedan år 1887 ökats till 297,538,258 kronor 47 öre, och att den således under denna tid vuxit med ungefär 40 millioner kronor.

Denna skuldsumma lär väl för öfrigt antagligen ha ytterligare ökats icke så obetydligt genom det i fjor beslutade inköpet af Vestkustbanan. Men om man redan år 1887 ansåg, att den dåvarande skuldsumman var ofantligt stor och för landet ruinerande, så tror jag, att man för närvarande har ännu större skäl dertill. Stor sparsamhet med statsmedlen är således af nöden.

Jag skulle således önska, att åtminstone denna kammare ville behjerta detta förhållande något mer, än hvad den förut gjort, och att den med afseende å öfverskottets användning ville taga exempel från Tyskland, der riksdagen, efter hvad jag i dag läst i tidningarna, med tanke på sin statsskuld beslutat att, i den mån statskassans tillgångar och deri befintliga öfverskott det medgifva, söka afbetala denna skuld. Jag tror, att det skulle upptagas ganska väl inom landet, om man tänkte litet mera på denna sak, än man hittills gjort.

Herr talman! För min del har jag sökt pröfva denna fråga så godt i min förmåga stått, och jag har dervid kommit till det resultat, att jag med min röst hvarken kan bidraga till framgång å Kongl. Maj:ts proposition eller utskottets hemställan, ej heller för närvarande till reservationen, hvarför jag tager mig friheten att yrka bifall till min motion.

Herr Odhner: Jag tror, mine herrar, att vi kunna instämma i hvad chefen för sjöförvarsdepartementet nyss yttrat, då han erkände, att icke blott utskottet, utan äfven reservanternas från denna kammare visat välvilligt tillmötesgående mot sjöförsvaret, och att detta i synnerhet gäller, om man håller sig till hvad reservanternas yttrat i sin motivering. Enligt denna motivering ha nemligen reservanternas tänkt sig, att Riksdagen skulle bevilja under en tid af 5 år de nära tolf millioner kronor, som Kongl. Maj:t begärt för de närmast följande 2 åren. Men för att icke tala om den förlängda anskaffningstid, som ligger i anslaget fördelning på 5 i stället för 2 år, finnes det äfven en annan betänkelig omständighet att här lägga märke till. Reservanternas ha nemligen icke ansett sig böra i sjelfva klämman eller förslaget till beslut tillstyrka de tolf millioner att utgå under fem år med 2½ millioner om året, utan de hafva i klämman stannat vid att föreslå fem millioner att fördelas på två år samt lemna resten åt en oviss framtid. Detta gör, mine herrar, en väsentlig och betydande skillnad. Man har således *visshet* för de två närmast följande åren, men *osäkerheten* är lika stor som förut med hänsyn till det 3:e, 4:e och 5:e året, ty ingen kan på förhand säga, vare sig huruvida penningar då finnas att tillgå i statskassan, eller huruvida Riksdagen då är oförhindrad och

benägen att anslå de nödiga medlen. Det är likväl en sådan säkerhet för den närmaste tiden, som regeringen åsyftat och på flera olika sätt sökt uppnå: först år 1894, så 1895 genom att då föreslå ett större anslag eller samma belopp, som nu ifrågasättes, att utgå under fem år, och nu vid den tredje riksdagen i perioden genom att föreslå en större samlad summa att utgå under loppet af två år.

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

Genom att anslå en sådan större summa på en gång skulle man ju vinna väsentliga fördelar. Man skulle först och främst kunna på förhand veta, hvad man hade att påräkna och rätta sig efter, och man skulle kunna ordna allt med större frihet och ändamålsenlighet samt naturligtvis äfven med större besparing; men framför allt skulle man derigenom vinna större trygghet för den närmaste framtiden. Vi skulle, om ett dylikt anslag beviljades, inom temligen kort tid kunna påräkna en flotta, som vore någorlunda i stånd att fylla sin viktiga uppgift för vårt försvar. *Nu* är flottan notoriskt *icke* i stånd dertill; nu är den, såsom så mycket annat i vårt försvarsväsende, endast halffärdig, och det vet man väl, att i många fall är *halffärdigt* ungefär detsamma som *ofärdigt*. Hvad som nu i alla fall skall och *måste* ske, det borde allra helst och om möjligt ske *snart*, ty ingen stat har framtiden i sina händer, allra minst en mindre stat, som i det hänseendet är beroende af mäktiga grannar, deras intressen och planer samt inbördes förhållanden.

En motionär har uttalat sin förvåning öfver, att regeringen nu kommit fram med så stora anslagsyrkanden, och han undrar, hvad som står på samt hvad det är för en rustningsfeber, som gripit vederbörande. Man vore frestad att fatta detta tal såsom en ironi. Det är dock ett faktum, att vi hafva en armé utan tillräckliga vapen; att vi hafva befästningar, som äro endast halffärdiga och icke kunna försvaras, i händelse af ett allvarligt angrepp; att vi hafva en flotta, som icke är i stånd att häfda vår neutralitet och skydda våra kuster. Det är vidare ett faktum, att vår regering under de senaste åren gång efter annan framhållit behofven i detta hänseende och begärt deras afhjelpande. Hur kan man under sådana förhållanden tala om en hastigt påkommen rustningsfeber? Nej, mine herrar, det är icke någon rustningsfeber, det är helt enkelt den sjelfbevarelsesdrift och den försvarspflicht, som tillkommer hvarje fritt land, om det fortfarande vill vara sjelfständigt.

Då behofvet alltså är oafvisligt, då det är uppenbart, att det vore en fördel, om detta behof afhjelpes ju förr desto hellre, samt då slutligen ett betydligt öfverskott finnes i statskassan, tvekar jag för min del icke att i första rummet förorda statsutskottets förslag.

Herr Jönsson i Hof: Det torde kanske icke vara olämpligt att, när man står inför så respektabla siffror som de nu under fjerde och femte hufvudtitlarne befintliga, gå något tillbaka och granska innebörden af dessa båda hufvudtitlar. Om man då drager sig till minnes, hvilka belopp 1882 års landt- och sjöförsvarskomiteer kommit till för att få ett effektivt försvar efter komitéernas idéer och hvilka belopp på den tiden af allmänheten ansågos så höga, att Kongl. Maj:ts derpå grundade förslag icke vunno framgång, utan föllo i Riksdagen, samt jemför

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

dessas belopp med hvad som nu föreslagits från Kongl. Maj:ts sida, tror jag man skall kunna säga, att det gått fort undan med millionerna härvidlag. Enligt nämnda begge komitéers betänkanden skulle kostnaderna för landt- och sjöförsvaret — med inberäkning af kostnaderna för lotsverket, som upptagas under femte hufvudtiteln — uppgå till 35,600,000 kronor i rundt tal. I år framlägger Kongl. Maj:t emellertid beträffande dessa begge hufvudtitlar ett förslag, som slutar på nära 47 millioner kronor, eller exakt uttryckt 46,941,775 kronor. Fäster jag mig nu endast vid de siffror, som angifva statsutskottets ledamöters från Första Kammaren åsigt i detta fall, kommer jag i alla fall till icke så litet öfver 45 millioner kronor, och håller jag mig till de anslagsbelopp, som påyrkas af Andra Kammarens statsutskottsledamöter, är jag likväl uppe i ungefär 39,400,000 kronor. Herrarne finna sålunda, att äfven om detta sistnämnda belopp skulle blifva af Riksdagen fastslaget, komma vi i alla fall med åtskilliga millioner förbi den höga summa, som i början af 1880-talet allmänt ansågs vara för stor för oss. Detta torde kunna utgöra en generel förklaring, hvarför statsutskottets ledamöter från denna kammare icke kunnat gå så långt, som Kongl. Maj:t eller Första Kammarens utskottsledamöter velat, utan ansett, att man med dessa fakta för ögonen bör nog se till, att de belopp, man stannar vid, må anses rimliga.

Jag har velat anföra detta, emedan denna synpunkt icke förut här blifvit berörd.

Vidare vill jag beträffande specielt detta nybyggnadsanslag på femte hufvudtiteln erinra kammaren, att vi föregående år ofta nog här hafva hört, att efter 1882 års sjöförsvarskomiténs förslag vi efter ett visst antal år borde hafva 15 pansarbåtar, 20 à 30 minbåtar af hvarje klass o. s. v., om Riksdagen bifallit komiténs förslag. Det är emellertid en oriktig uppfattning, som man en gång för alla borde söka taga bort, att denna komité har sagt något dylikt. Komitén föreslog nemligen ett extra anslag till nybyggnad af fartyg och anskaffning af annan materiel på 2 millioner kronor om året, och i betänkandet framhållles angelägenheten af att först skaffa oss 3 pansarbåtar, som jemte en del minbåtar skulle utgöra en division, samt under tiden närmast derefter ytterligare 3 pansarbåtar. Men den tabell, som utvisade, att vi efter en lång följd af år skulle ega 15 pansarbåtar, bestod endast af en kalkyl, utvisande, att man skulle kunna få dessa pansarbåtar för det belopp, hvartill hufvudtiteln föreslagits, om denna summa konsekvent beviljades och ingen annan sjökrigsmateriel behöfde anskaffas. Nu säger man ofta vid behandlingen af förevarande fråga, att, om Riksdagen beviljat 1882 års sjöförsvarskomiténs förslag, vi skulle vid det här laget haft så eller så många fartyg, i stället för att vi nu hafva ett långt mindre antal. Detta är ett påstående, som endast till en del är riktigt, ty när man kalkylerar öfver huru många fartyg, vi nu bort ha, derest i öfverensstämmelse med komiténs förslag årligen anvisats 2 millioner på extra stat, så glömmar man, att dessa 2 millioner voro afsedda icke allenast för nybyggande af fartyg och dessas armering, utan äfven till andra extra behof under samma hufvudtitel, och det var ingalunda komiténs mening, att 2 millioner årligen skulle användas för nybyggnad af fartyg.

Ser jag nu emellertid till, huru det ställer sig med de anslag, som Riksdagen under åren 1883—1895 beviljat under denna hufvudtitel, och jemför detta belopp med hvad som bort utgå enligt komiténs förslag, så finner jag, att det uppstått en balans på denna hufvudtitels extra anslag, hvilken balans på dessa 13 år uppgått till något öfver 5,500,000 kronor, d. v. s. att de extra anslag, som under dessa 13 år beviljats af Riksdagen, understiga med något öfver 5 $\frac{1}{2}$ millioner kronor de anslagsbelopp, som skulle utgått, derest det beviljats 2 millioner om året under hela denna tid. Under antagande, att den idé, som 1882 års komité framstälde om ett årligt extra anslag på 2 millioner kronor, vore riktig och normal, skulle det sålunda återstå för oss att på lämpligt sätt fylla denna lucka, som under den gångna tiden uppkommit. Om nu Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt bifölles af Riksdagen, hade man på åren 1897 och 1898 icke blott denna lucka, utan öfverskjutit det af komitéen föreslagna beloppet med åtskilliga millioner. Bifölles åter reservanternas från denna kammare mening, komme de extra anslagen under denna hufvudtitel att uppgå till i det närmaste 3 millioner kronor, deraf 2 $\frac{1}{2}$ millioner kronor till fartygsbyggnader. Slutsumman för extra anslagen komme då nemligen att uppgå till 2,940,860 kronor, d. v. s. nära en million kronor utöfver den normala siffran 2 millioner kronor om året, som 1882 års sjöförsvarskomité föreslagit, och vi hafva då för år 1897 nära en million kronor i öfverskott att amortera af förenämnda balans med. Fortsätta vi sedan på detta sätt, hafva vi på mindre än 6 år fyllt luckan. På samma gång hafva vi derigenom åstadkommit den stabilitet med afseende å anskaffningen af flottans materiel, som talaren på ölandsbanken redan tillräckligt betonat.

Det synes mig sålunda, att, om man vill ställa sig på den basis, som här så ofta framhållits, nemligen sjöförsvarskomiténs uttalande, man klokast och lämpligast skall åstadkomma jemvigt genom att bevilja ett sådant årligt extra anslag till flottans nybyggnad m. m., som reservanterna från denna kammare här hafva enat sig om.

Till hvad som här förut sagts gent emot herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet derom, att han i år totalt gått ifrån den mening, han förfäktade sistlidet år, kan jag icke underlåta att lägga ännu en sak, hvilken, äfven om den icke har så stor betydelse, dock torde böra beröras i detta sammanhang. Det har sagts, och som jag tror med rätta, att vi i vår skärgårds många hemliga farleder hafva en ypperlig bundsförvandt till hjälp åt försvaret af våra kuster. Är nu detta sant, så är det väl ändå icke synnerligen välbetänkt att förminska vigten och betydelsen af hemligheten af dessa våra skärgårdsleder, såsom hvar och en känner, att det på visst sätt skett under loppet af denna vinter. Äfven om man för tillfället anser, att risken af denna affär icke är så stor, kan det dock ifrågasättas, om det icke funnits påpassliga personer, som vetat att draga profit af just detta tillfälle, och om icke i så fall kanske den omständigheten motsvarar en avisoångare eller pansarbåt i afseende å vår försvarskraft. Jag undrar, om det icke vore skäl att åtminstone för framtiden icke så blindt lita på att vi icke hafva några fiender, att vi derfor kunna

*Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)*

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.

(Forts.)

öppna portarne för dessa hemligheter. Det synes mig, som om man borde taga sig i akt för dylika tillvägagående.

En ännu lefvande stor statsman har sagt, att det alltjemt är en oafgjord sak, huruvida den satsen, att man rustar för kriget för att bevara freden, är sann eller icke. Jag undrar, om det icke också är en oafgjord sak, huruvida vårt lands verkliga försvarskraft mera stärkes genom att till materiel och dylikt bevilja allt hvad vi kunna disponera af penningar under ett budgetsår och draga stora växlar på framtiden, eller om icke samma försvarskraft lika mycket stärkes derigenom, att vi af det öfverskott, som för tillfället kan finnas, söka använda något på sådant sätt, att vår ekonomiska ställning och våra finanser förbättras för framtiden. Jag tror det skall vara svårt att säga, att den politik är bättre, hvilken afser att, då vi såsom nu hafva ett större statsöfverskott, dessa penningar böra användas till ökande af vår krigsmateriel i skilda riktningar, till anläggning af nya och fullbordande af gamla fästningar m. m. Är det icke minst lika riktigt, att man icke glömmar bort, att jemte denna materiel fordras något annat, det nemligen att, om en dag vår sjelfständighet sättes på spel, vårt land då förmår bära de oerhörda kostnader, som med ett krig äro förbundna, så att landets tillgångar då icke äro utsnade, utan vår kredit är sådan, att vi kunna draga växlar på den; ty då fordras det, mine herrar, icke blott att hafva kanoner och pansarbåtar i ordning, utan då måste hvarje nerv spännas till det yttersta. Jag vågar sålunda tro, att vårt försvar för framtiden skall vara lika väl betryggadt, om vi söka se till godo båda dessa af mig nu framställda saker, som om vi ensidigt skulle se endast på den ena och helt och hållet glömma den andra.

Jag skall på grund af hvad jag nu anfört förena mig med dem, som yrkat bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Göransson, Folke Andersson, Larsson* i Mörtlösa, *Nilsson* i Skärhus, *Anderson* i Hasselbol, *Petersson* i Boestad, *Truedsson, Persson* i Rinkaby och *Sälling*.

Härefter anförde:

Herr Ekenman: Jag biträder fullkomligt den mening, som den föregående ärade talaren från denna plats till slut uttalade, nemligen den, att båda de synpunkter, som han så skarpt och skickligt framhöll, måste vara bestämmande vid afgörande af frågor af denna art. Men jag tror för min enskilda del, att de ärade reservanterna inom statsutskottet hafva med den försigtighet och den klokhed, som utmärka männen från Andra Kammaren inom utskottet, något mera sett på den ekonomiska sidan än på den andra. Enligt min åsigt böra båda sidorna väga jemnt gent emot hvarandra.

En annan talare har förut från denna plats särskildt framhållit vigten af att, under nuvarande politiska situation, bringa vårt försvarverk i ett godt stånd. Han skildrade i bjerta och skarpa färger, huru som hela den europeiska situationen vore sådan, att man väpnade sig, så att säga, till tänderna, och att äfven vi för vår del måste tänka på att skydda oss, så vida vi ej vilja riskera att se vår sjelfständighet

afskrifven. Jag tror, att den ärade talaren hade fullkomligt rätt i denna sin uppfattning. Men jag kan ej undertrycka min stora förvåning öfver den konklusion, hvartill han kom på dessa distinkta och klara premisser. Man skulle naturligtvis väntat, att den logiska slutföljden af denna hans uppfattning skulle varit den, att, när ställningen nu är sådan, vi böra göra allt hvad vi kunna för att värna om vårt fosterlands försvar. Men den ärade talaren tog i stället till reträtten, och det med en skyndsamhet, som verkligen var förvånande. Han intog först den ställning, som de ärade reservanterna här intagit, och man märkte, att han gjorde äfven detta med tvekan och egentligen kastade längtansfulla blickar på ställningen *Ollas Ericsson*, hvilken han dock ansåg vara ohållbar.

Jag för min del anser, att, när situationen verkligen är sådan, som den ärade talaren framhöll — och det har jag ej någon anledning att betvifla — bör man också göra hvad man kan för försvarsverkets förbättrande, göra hvad man kan utan att anlita lånevägen, endast med begagnande af de tillgångar, som staten för närvarande eger. Konklusionen på sådana premisser måste, enligt mitt förmenande, blifva ett yrkande på bifall till hvad utskottet föreslagit.

Situationen i Europa är verkligen sådan, som den ärade talaren framställt den. Jag skall såsom bevis härför framhålla, icke någon af de stora militärstaterna, hvilka man anser hafva en särskild benägenhet för militär chauvinism, utan England, hvilket land man icke med fog kan tillvita någon benägenhet för krigiska äfventyr. Der utvecklas försvarskraften i närvarande stund på ett rent af häpnadsväckande sätt.

Möjligt kan det emellertid ju vara, att herrarne anse, att en jämförelse mellan oss och det landet med dess förmåga och storhet blir haltande och svag, och jag skall därför jämföra vårt land med ett land, som ligger oss närmare. Vi veta alltför väl, hurusom vårt broderland Norge med en energi och en kraft, som är utmärkande för vårt broderfolk, i detta fall tagit ett stort steg framåt. Man har här i vårt land tillförene vid mer än ett tillfälle tillåtit sig att reprochera Norge beträffande dess andel i den unionella försvarskraften. Vi hafva emellertid nu fått ett bestämdt svar från Norge, att det å sin sida vill göra sitt till för att fullgöra sin skyldighet i detta afseende. Det skulle väl då se bra egendomligt ut, om vi, när vi se, att norrmännen för sin del vilja fullgöra sin skyldighet på ett så utmärkt sätt, skulle, så att säga, stanna på halfva vägen. Jag för min del vill hoppas, att broderfolket må fortgå på den inslagna vägen samt att svenska folket för sin del skall göra allt för att uppfylla sin skyldighet beträffande det gemensamma försvaret. Om jag har rätt i dessa mina förutsättningar — och jag vågar tro, att så är förhållandet — bör det ej dröja länge, förrän unionsrikeua skola stå så mäktiga och så väl rustade, att, om krigets olycka kommer, man skall veta att akta vår respektingivande neutralitet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Hans excellens, herr statsministern Boström: Herr grefve och talman! Mine herrar! Reservanterna inom statsutskottet hafva ju intagit en till synes mycket stark ställning, då de velat grunda sitt yrkande på

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.

(Forts.)

ett förslag, som förut blifvit för Riksdagen framlagdt af Kongl. Maj:t, hvarjemte de delvis också stödjda sig på marinförvaltningens auktoritet. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten uppå, hvad som redan förut här i dag blifvit erinradt, att så dock visserligen ej är fallet, och att dessa förslag visserligen ej sammanfalla. Saken är nemligen den, att marinförvaltningen alltid hemställt om detta anslag på 2,500,000 kronor, förutsättande, att det skulle utgå årligen. I det förslag, som Kongl. Maj:t framlade i fjor, var det åter ifrågasatt, att detta belopp skulle beviljas för 5 år; och det är ju en mycket stor skillnad mellan att bevilja ett anslag för 5 år *i följd* och att bevilja det endast för 2 år.

Det framgår dock nu af reservanternas motivering mycket tydligt — jag erkänner det med tacksamhet — och herr Danielson har äfven uttryckligen sagt det under diskussionen, att afsigten är, att dessa 2,500,000 allt framgent skola komma att årligen utgå. Dermed är ju en högst väsentlig förbättring vunnin. Jag är också fullkomligt öfvertygad, att denna reservanternas afsigt är uppriktig och allvarlig; men jag ber att få säga herrarne, att det händer så ofta, att omständigheternas kraf blifva den goda viljan öfvermåttiga.

För att nu äfven påvisa detta, skall jag anhålla att få gå tillbaka till 1880 års komités betänkande. Det är ju så, att denna komités arbete var så godt, att det kommit att vara grundläggande för alla våra förhandlingar med afseende på sjöförsvaret. Komitén var sammansatt såväl af ledamöter af Riksdagen som af fackmän, och de resultat, hvartill den kom, hafva varit sådana, att de i det stora hela fortfarande hafva full giltighet.

Vid det öfverslag, som jag gjort, har jag, märkligt nog, kommit till delvis andra siffror än herr Olof Jonsson, men detta beror väl derpå, att man kan gruppera siffror så olika, och jag tror för min del, att mina siffror äro rättiga.

1882 års komité ansåg, att vi behöfde 2,000,000 kronor om året till vårt sjöförsvär, deraf 1,900,000 till flottans nybyggnader och 100,000 till minattiralj och andra behof. Nu erinrade herr Olof Jonsson derom, att meningen var, att fartyg skulle anskaffas i grupper af tre och tre, och att man ej oafbrutet skulle bygga, utan göra uppehåll. Det är ju alldeles riktigt, att flottans fartyg äro afsedda att uppträda i så beskaffade divisioner. Men jag påstår, att meningen varit, att byggandet skulle oafbrutet fortgå, ty om herrarne gå tillbaka till den tabell, som är bilagd komitébetänkandet, skola herrarne finna, att detta belopp af 1,900,000 kronor är upptaget att utgå hvertenda år till nybyggnader; och hade så kommit att ske, skulle vi nu haft ett väsentligt ökad antal fartyg, mot det vi ega.

Ingen menniska torde väl betvifla, att de herrar, som underskrifvit detta betänkande, hafva gjort det i full öfvertygelse, att de handlat rätt, och att de fortfarande stå fast vid detsamma.

Men det fans inom komitén ett par reservanter, herrar Ola Bosson Olsson och Ola Månsson i Jemshög, hvilka ansågo, att ett anslag af 2,000,000 kronor årligen vore för högt. Detta var dock, enligt deras mening, en sak af mindre väsentlig betydelse, ty Riksdagen komme nog att årligen afgöra, huru högt anslaget skulle blifva. Och denna reservanternas inom komitén uppfattning har helt och hållet slagit in.

1882 års komitéförslag har sedan år 1883 lagts till grund för Kongl. Maj:ts proposition angående sjöförsvaret. Men ser man efter, hvilka anslag till flottans nybyggnader blifvit beviljade under åren 1884—1896, skall man finna, att de utgöra cirka 15,269,000 kronor, eller i medeltal omkring 1,175,000 kronor om året. Ser jag åter efter, hvad 1,900,000 göra i 13 år, så får jag 24,700,000 kronor. Och tager jag dessutom reda på, hvad som beviljats till detta ändamål för hvart och ett af dessa år, finner jag, att 1,900,000 kronor icke ett enda år blifvit beviljade, men visserligen har siffran ett år varit nere ända till 243,600 kronor. Detta beror helt naturligt derpå, att sakförhållandenas magt är mycket större än den goda viljan.

Om jag nu till de anslag, som hittills utgått, lägger, hvad som nu af Kongl. Maj:t begärts för åren 1897 och 1898, nemligen 11,780,000 kronor, får jag en siffra af 27,000,000 i rundt tal. Ser jag åter efter, hvad 1,900,000 kronor årligen skulle utgjort under 15 år, blir summan 28,500,000 kronor. Efter denna min beräkning skulle man således, äfven om man nu beviljade, hvad Kongl. Maj:t begärt, ändå ej komma upp till samma summa, som komiterade i sitt förslag förutsatt.

Vi stå väl ändock nu i en betydligt bättre ställning än förr. Det förhåller sig ju så, att, medan 1882 års komité föreslog vissa fartygstyper, dessa fartyg nu blifvit byggda och pröfvade, och det är konstateradt, att dessa fartyg äro af den bästa kvalitet och synnerligen lämpliga för våra förhållanden. Skulle vi då ej nu kunna bevilja detta anslag, då vi hafva visshet om, hvilken valuta vi få för våra penningar? Kan det väl vara skäl att längre hålla tillbaka ett anslag, som både är känt och — jag vågar säga det — erkänt?

En talare har nu påpekat som ett motskäl, att vår statsskuld under de senaste åren så högst väsentligt ökats. Jag minnes ej från hvilket år han utgick, men jag minnes, att han nämnde, att statsskulden ökats med 40 millioner. Ja, men under samma år, som statsskulden ökats med 40 millioner, hafva vi ju inköpt Gellivarabanen för sju å åtta millioner, och dessutom hafva vi ju byggt jernvägen jag tror ända från Sollefteå norrut. Äro ej de fördelar, som härigenom bereds vårt land, väl värda uppoffringen af dessa millioner? Denna statsskuldens ökning motväges äfven af andra sambällsnyttiga företag, såsom anvisning till odlingslänefonden m. m.

Herr Olof Jonsson sade, att vi icke få gifva för mycket och att vi böra komma i häg att icke gifva allt till vår materiel, så att vi icke i afgörandets ögonblick stå utan nödiga medel. Jag får säga, att jag icke kan godkänna den uppfattningen. Jag tror för min del tvärtom, att, skola vi en gång stå i afgörandets stund, det ligger synnerlig vikt uppå att vårt befäl, underbefäl och manskap icke är sämre situeradt i striden än våra motståndare. Om vi icke skaffa oss den stridsmateriel, som vi behöfva, utan skrinlägga våra penningar, så stå vi visserligen med våra fickor späckade, men det ögonblick kan komma, då fienden tager både oss och våra skatter. Sådant blir följderna, ty man strider icke blott med penningar, utan med vapen. Det förefinnes också, synes det mig, ett billigt anspråk hos dessa flottans män att en gång se sina behof tillgodosedda. De hafva länge, om jag får begagna det uttrycket, haft klara papper, ty deras behof äro både kända och erkända. Vore

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

det då icke skäl att nu, när vi hafva penningar tillgängliga — och kommen i håg, att derigenom ökas icke våra skattebördor med någonting — kunde det, säger jag, icke vara skäl att nu använda dessa penningar. Flottans män hafva väntat hittills med hopp att se sina önsknings uppfyllda och att se sig i stånd att, såsom de vilja, bidraga till landets försvar. Låten icke deras förhoppningar vända sig till missmod.

Det är med denna önskan som jag ber, att man måtte bifalla statsutskottets förslag.

Herr Eriksson i Elgered: Blott ett par ord! Det är alls icke svårt att vederlägga en talare, om man blott tager den ena hälften af premisserna och utelemnar den andra hälften. Jag sade, att man bör taga i öfvervägande å *ena sidan* krafvet på Sveriges försvar och å *den andra* folkets skatteförmåga, och då jag öfvervägde den senare, så hade jag med afseende å särskilda förhållanden i tullfrågan etc. anledning att tro, att denna förmåga icke kunde räcka i samma proportion som för närvarande. Då jag jemförde dessa båda sakförhållanden med hvarandra, kom jag till den slutledningen, att jag, ehuru vän till mitt lauds försvar, borde taga äfven den andra synpunkten i öfvervägande. Jag vidhåller detta och tror icke, att jag af den nämnde talaren blifvit öfverbevisad eller vederlagd. För öfrigt hänvisar jag till hvad herr Olof Jonsson i sitt anförande riktigt anmärkt, nemligen att det i farans stund behöfs i första rummet penningar, i det andra penningar och i det tredje penningar, såsom Fredrik den store i Preussen sade.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Christerson: Herr greve och talman! Jag skall be att med några få ord få bemöta ett par yttranden, som fälles af herr Danielson, då han sist hade ordet. Det gälde den nu föreslagna anskaffningsmetoden under dessa två år och det sammanhang, hvaruti den kunde stå till den metod, som föreslagits förut, då planen var afsedd för fem år. Det är klart, att penningar, som kunna disponeras under två år, berättiga till en helt annan användning och fördelning än samma belopp för fem år.

Hvad särskildt beträffar det olika antalet torpedkryssare, är det sålunda gifvet, att, om man tager en tid af två år i den för fem år 1895 uppgjorda planen, man blott får *en* pansarbåt, under det att med den plan, som föreslagits i år, två stycken erhållas, hvilka tillsammans med den nu färdiga bilda en grupp, den 2:dra i ordningen, och hvarje sådan kräfver två torpedkryssare. Man kan naturligtvis icke få samma resultat, då man handskas med olika faktorer.

Hvad angår marinförvaltningens så ofta upprepade förslag, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att marinförvaltningen visserligen upprepat sitt förslag om ett fast årligt anslag, men att marinförvaltningen dervid fogat något, som herr Danielson icke omnämnde, nemligen en förutsättning om den anskaffning *på en gång*, som är nödvändig för att gifva flottan en uppryckning. Detta har marinförvaltningen icke underlåtit att framhålla i sin skrifvelse.

Vidare vill jag säga några ord om Svea, som man påstår vara föråldrad. Detta är lyckligtvis icke åsigten inom vapnet. Svea är icke alls föråldrad, utan i fullgodt stånd. En talare sade, att Sveas kanoner äro föråldrade, men det äro de icke. Det är sant, att man begärt penningar till andra kanoner i stället för de 15 cm. kanoner, som nu finnas på Svea, men anledningen härtill är, att man nu håller på att förändra bestyckningen på en del kanonbåtar med gamla kanoner, hvilka icke längre motsvara sitt ändamål, och då har man föredragit att i stället för att köpa aldeles nya kanoner till dessa båtar, hvilkas stridsvärde är långt mindre än pansarbåtarnes, placera de nya, modernaste kanonerna på Svea och taga dennas kanoner och sätta på de mindre båtarne, hvilkas behof kunde med dem tillfredsställas. Detta har sålunda icke skett, därför att dessa kanoner skulle vara föråldrade.

Det har vidare från flera sidor framhållits den stora faran af att nu på en gång skaffa en hel del materiel, emedan den skulle blifva föråldrad. Å andra sidan måste man väl dock erkänna, att, om man vill komma till ett visst mål, det är bäst att gå den rakaste vägen. Vårt mål är ju nu att försöka erhålla en bestämd styrka, som vi anse motsvara det ändamål, för hvilken den finnes. Om vi nu skulle gå framåt med den fart, för att begagna det uttrycket, ett anslag af 2 eller 2 $\frac{1}{2}$ millioner skulle lemna, så är det lätt att räkna ut, när vi sent omsider skulle vara framme vid det föresatta målet, men då är det gifvet, att den materiel, som man då har, blifvit föråldrad i samma mån. En omständighet, som jag tror, att ingen har lagt märke till, får man ju dock icke förbise, och det är den, att, då framåtskridandet i en viss riktning gått med jettesteg, så att man, så att säga, förtagit sig, uppkommer såsom en naturlig följd deraf ett slags hvila. Sådant är nu förhållandet i afseende å konstruktionen af artilleripjeser och pansarplåtar. På artilleriets område har man under de sista åren icke gjort några stora förbättringar och på pansarbåtarne hafva några detaljer förbättrats, men inga mera märkbara förändringar genomförts. Jag tror därför, att den påstådda faran icke är så stor, utan att vi äro i ett stadium, som tycks få åtminstone en viss stabilitet.

Herr Olof Jonsson begagnade tillfället, då han sist hade ordet, att nämna något om det mycket omtalade öppnandet af en farled. Jag får upprigtigt säga, att, fast jag sysslat med dessa saker en bra lång tid, jag icke riktigt förstår, hvad som menas med detta »öppnande» af en farled. Det har blifvit ett uttryck i pressen, men om man tager ett sjökort och kastar en blick derpå, så skall den, som är van att begagna sjökort, finna, att på detta ställe i Gilligesund alla djupen och grunden äro öfverallt utsatta, och att han sålunda mycket väl kan gå fram der. Hvad man har gjort, det är, att man utsatt prickar och under de två senaste vintermånaderna anordnat en belysning, men något »öppnande» af farleden har icke skett. Att denna farled fans, det var ju icke någon hemlighet, och lotsstyrelsen, hvars utlåtande cirkulerat emellan embetsverken, har ju själf sagt, att den »lärer få tillfälle» att till Kongl. Maj:t inkomma med en plan till *fast* belysning och *fast* utprickning af denna farled, som den vill behålla vid sidan af den andra, som redan finnes. Jag sag sist i förgår ett sjökort öfver denna trakt i mer än dubbelt större skala än den, som är till-

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.

(Forts.)

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.

(Forts.)

gänglig för någon sjöfarande, och, om jag vore främmande för platsen och skulle taga mig in genom Stockholms skärgård, så skulle jag, det försäkrar jag herrarne, efter kortet hellre gå genom Gillingesund än genom stora farleden.

Jag har velat begagna tillfället att säga dessa ord om det s. k. öppnaudet af denna farled, emedan jag tror, att genom hvad som förekommit i pressen mångens bedömande af denna sak blifvit alldeles vilseleddt.

Herr Hedin: Chefen för sjöförsvarsdepartementet har på förniddagen talat något om de för sjömannen hufvudsakliga egenskaperna och bland dem nämnde han dristigheten. Ja, dristighet har han sjelf gifvit prof på, då han utan tvingande anledning talat om Gillingeleden, men en annan egenskap, som han nämnde vid samma tillfälle, nemligen rådighet, gaf han icke samma exempel på, ty hade han haft den, så skulle han hafva låtit detta ämne falla. En annan egenskap, som jag vill tro att han också gör anspråk på, har han tydligen saknat både vid detta tillfälle och när han förra gången talade om samma led, ty när han då yttrade, att, sedan märkena blifvit borttagna, Gillingeleden är lika hemlig som förut, så kan jag underrätta honom om att mycket sjökunnigt folk skratta åt den uppgiften.

Jag begärde emellertid, herr talman, icke ordet för att säga detta. Statsministern yttrade nyss, att man strider icke blott med penningar, utan att det äfven behöfs vapen, men dermed ansåg han sig väl också hafva sagt allt, som behöfde sägas om de erforderliga stridsmedlen; och det är karakteristiskt för honom, det är karakteristiskt för den regering, på hvars vägnar, i hvars namn han talar, att han glömde dem, som skola föra vapnen. Nej, säger han kanske, jag glömde dem icke, ty vi hafva lagbud att tvinga fram dem. Ja, vi hafva lagbud, men med dem tvingen I icke fram entusiasmen och offervilligheten hos dem, som befallas ut för att försvara edra hungertullar och sin rösträttslöshet. Ni har åberopat sjökomiténs betänkanden med mera dylikt. Men ni har glömt ett dokument, och den glömskan är också karakteristisk för statsministern och den regering han representerar. Ni har glömt Hans Majestät Konungens diktamen af den 12 oktober 1888, och derom vill jag påminna nu i denna sista stund, innan vi gå till votering.

Herr Danielson: Jag begärde ordet med anledning af hvad som framhållits från åtskilliga håll derom, att det skulle vara så ofördelaktigt, att detta anslag icke kommer att afse fem år, utan blott två år, såsom reservanterna hafva tänkt sig. Jag får derpå svara, att fem år gifva icke någon större garanti än två år, ty vi hafva exempel på att Riksdagen anvisat temligen stora belopp, men den årliga fördelningen olika. Vi komma alla i håg, huru den beviljat millioner till ammunition under en lång följd af år, och Riksdagen har dervidlag icke alls följt den tanke, som låg till grund för det första beviljandet. Hvarför kunna vi icke göra så här? Om herrarne nu tvinga fram utskottets förslag om ett anslag af 11,780,000 kronor, hvarför kan det icke vara möjligt, att Riksdagen nästa år underlåter att bevilja det andra halfva beloppet?

Det har visserligen sagts, att Riksdagen skulle vara bunden af ett sådant beslut som det nu ifrågasatta, men så är icke förhållandet. Annorlunda var det i fjor: då stod det i det kongl. förslaget, att anslaget skulle beviljas i fem år, hufvudsakligen efter samma plan. Men här föreligger ingen plan, och därför kan nästa Riksdag, om utskottets hemställan nu bifalles, lika väl taga en annan siffra.

*Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)*

Jag tror, att, om vi taga reservanternas förslag, vi hafva bra mycket lättare att få nästa Riksdag att följa detta beslut och äfven bevilja 2,500,000 kronor. Detta är också försigtigare, ty det kan hända, att ett bifall till utskottets förslag skulle väcka en sådan allmän motvilja mot dessa anslag, att hela saken skulle ryckas tillbaka. Jag förstår mycket väl dem, som hysa dylika betänkligheter, och jag har själf samma betänklighet, nemligen att man icke bör gå fortare, än att man har den allmänna meningen med sig. Herrarne böra icke taga sitt omdöme från dem, som lefva under andra lifsvilkor än den stora allmänheten, utan man måste taga hänsyn till denna stora allmänhet, till dess tänkesätt och önsknningar i detta fall. Ty det kan icke med sådan tydlighet, att denna allmänhet kan begripa det, sägas, att här föreligger en så tvingande nödvändighet.

Här har talats om brister i detta anslag, och att vi hafva ett mål att fylla. Jag frågar, mine herrar: hafva vi icke tillräcklig erfarenhet från fjerde och femte hufvudtitlarne i detta afseende? Hvad är det som brister och hvad är det, som är målet? Finna vi medel att fylla den ena uppgifna bristen, och tro vi, att vi så hunnit närmare målet, så flyttar regeringen målet, och vi komma aldrig fram dertill.

Herr *Erickson* i Bjersby förklarade sig instämma häruti.

Herr Höglund: Herr talman! Mine herrar! Jag hör visserligen till dem, som anse, att, när det gäller de militära anslagen, man äfven skall taga hänsyn till landets finansiella förmåga. Det går icke an att under fredstid pålägga landet en så tung rustning, att det i krigstid icke förmår bära densamma, att landet vid möjligt krigsutbrott är så finansiellt utblottadt, att det icke kan föra kriget med nödig kraft. Detta medgifver jag villigt.

Men med denna inskränkning är det å andra sidan gifvet, att så långt landets krafter räcka, måste det också värna om sin frihet och sjelfständighet. Ty ett folks frihet och sjelfständighet äro för detsamma hvad lifvet är för individen. Individen gör gerna de största offer för att bevara sin helsa och sitt lif. Men nu äro friheten och sjelfständigheten för folket vida mera än lifvet för individen. Ty individen kan hafva skyldighet att offra sitt lif för stora och höga ändamål. Men han kan ock hysa den förhoppning att i ett lif efter detta få ersättning för de offer, han gör i detta lif. Något dylikt finnes icke för ett folk. För ett folk finnes icke ett lif efter detta annat än ett sådant som Polens och Armeniens i våra dagar, hvilket man ju rättast kan karakterisera såsom en lång dödskamp utan hopp. För att undvika ett sådant öde, bör man göra de största offer.

Det har åtminstone antydts, fastän icke i tydliga ord sagts, att, förr än vissa reformer blifvit genomförda, det knappt skulle löna mödan

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

för vårt folk att försvara sin frihet och sjelfständighet. Detta är ett hårdt tal och innebär en skriande orättvisa mot vårt nuvarande samhällsskick. Jag vill visst icke härmed hafva sagt, att icke åtskilliga förbättringar deri kunna tarivas. Men få vi behålla vår frihet och sjelfständighet, så beror det ju på oss sjelfva att efter hand införa dem, och vi hafva sett, huru den ena reformen följt efter den andra, om det också icke gått så fort, som de otåligaste önskat. Förlora vi åter vår frihet och sjelfständighet, hur går det då med reformerna? Ja, nog kunna också då reformer komma att införas, men de komma att gå i en helt annan riktning, än vi önska och hoppas; och säkert är, att icke komma de att gå i riktning mot större frihet, lindrigare skatter och annat, som vi anse eftersträfvansvärdt.

Jag vill nu återkomma till de finansiella förhållandena ett litet grand. Om vi nu se på de föreliggande handlingarna, så finna vi, att Kongl. Maj:t och utskottet i främsta rummet ämnat för de militära behovens fyllande använda befintligt öfverskott. Jag medgifver villigt, att man kan hysa olika tankar om det sätt, hvarpå detta öfverskott tillkommit, och sjelf hör jag till dem, som gerna skulle sett, att det flutit ur andra källor, än det i verkligheten gjort. Men sedan detta öfverskott en gång finnes, huru kan man på värdigare sätt använda det än till stärkande af vårt försvar, hvarigenom vi kanske i farans stund, hvilken kan komma förr än någon anar, kunna gå ur den olika striden med bibehållande af vår frihet och sjelfständighet?

Kongl. Maj:t har derjemte föreslagit en tilläggsbevillning. Statsutskottets majoritet har så nedsatt behofven, att de kunna fyllas utan tilläggsbevillning. Således, om vi bifalla statsutskottets förslag, kan detsamma genomföras till och med med någon nedsättning i de nuvarande skattebördorna. Under sådana förhållanden anser jag, att man icke på minsta sätt kan tala om någon sorts finansiell öfveranstängning.

Men jag medgifver villigt, att det finnes ännu en omständighet, som härvidlag bör tagas i betraktaude, och det är den, att vårt land åtnjutit en 80-årig fred, under hvilken vi hunnit att glömma krigets fasor och de faror för landets frihet, som ett krig medför. Vi kunna icke begära, att hos vårt folk skall finnas en så liflig känsla för den sanningen, att man skall rusta sig för kriget för att bevara freden, som kan påräknas hos fastlandets folk, hvilka i det hänseendet icke varit så lyckliga som vi. Fastmera anser jag, att de, som önska stärka försvaret, hafva allt skäl att vara tacksamma för den grad af offervillighet för försvaret, hvilken dock icke kan förnekas finnas hos vårt folk. Då jag nu yttrat dessa tacksamhetens ord, så gäller detta icke de rena försvarsnihilisterna, som jag snarare skulle vilja sätta i samma kategori som dem, jag förut omtalat, hvilka knappt anse vårt land vara värdt att försvara. Dem inbegriper jag icke deri.

Jag kan dock icke underlåta att beklaga, att det är ett så stort svalg mellan de båda utskottshalfvorna. Jag tror, att det varit lyckligt, om någon medelväg kunnat finnas mellan dem, och jag tror för min del, att en dylik skulle kunnat samla ganska många röster omkring sig. Men sådana förhållandena äro, kan jag, herr grefve och talman, icke annat än förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Hans excellens, herr statsministern Boström: Herr talman! Mine herrar! Jag skall endast be att få nämna ett par ord till svar på den fråga, som herr Danielson framstälde: hvad är målet, hvilka äro medlen? Jo, målet är för denna regering liksom för hvarje annan regering landets försvar och att påvisa, hvad den ansett vara behöfligt för detta ändamål. Detta är det enda målet. Medlen deremot äro liksom allt annat menskligt underkastade vexlingar och kunna icke den ena gången vara desamma som den andra.

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.

(Forts.)

Herr Hedin: För två dagar sedan, herr talman, afgaf herr statsministerns officiösa pressorgan ett annat svar, än det han nu sjelf gifvit angående målet. Målet var då icke, att vi skulle rusta oss till försvar, utan målet för fjerde och femte hufvudtiteln var, att vi skulle rusta oss till *anfall*. Det stod i så tydliga ord, som det med ord kan sägas.

Hans excellens, herr statsministern Boström: Jag vet icke af, att regeringen har något officiöst organ.

Men jag förstår, hvad herr Hedin menar och hvilket står i full öfverensstämmelse med hvad han en gång förut yttrat, då han nemligen här i kammaren talade om öfverfall på saklös tredje man. Det kan vara tid på att taga upp och en gång för alla tillbakavisa detta tal. Uti detta tal kan icke ligga något annat, än att inom den svenska regeringen skulle hafva förevarit planer om anfall på saklös tredje man, eller i detta fall — jag säger det rent ut — Norge. Jag tillbakavisar detta. Det är icke förhållandet. Jag vågar påstå, att hvar och en, som med lugn och opartiskhet följt händelsernas utveckling under de brydsamma unionella förhållandena, måste lemna det erkännandet, att den nuvarande regeringen sökt att med lugn, hofsamhet och fasthet hålla tillbaka alla utbrott af hetsighet, så ofta sådana visat sig, ehuru anledning till hetsighet icke alltid saknats, och att bevara de sympatier, som Sveriges hållning i de unionella konflikterna förskaffat det äfven utom landet. Och jag vill tro, att det samförstånd, som i denna fråga rådt och, jag vågar säga, också råder emellan regering och Riksdag, utgör det bästa vittnesbörd, att det icke kan vara fråga om något anfall på saklös tredje man. Det är på de *fredliga* förhandlingarnas väg, som vi hafva önskat att se de unionella konflikterna bilagda, och den tillfredsställelse, med hvilken tillsättandet af unionskomitén mottagits, utgör det bästa beviset derpå.

Jag upprepar ännu en gång: det är icke berättigadt detta tal.

Herr Danielson: Herr grefve och talman! Nu har på denna lilla korta stund, sedan jag begärde ordet, inträffat så mycket, att jag är tveksam, om jag, sedan jag nu fått ordet, skall begagna det. Ty jag hade icke anledning att vänta, att det skulle framkomma sådana yttraden från tvenne håll, som nu egt rum.

Jag begärde ordet blott för att säga, att jag på intet sätt velat antyda annat, än att regeringens mål är fosterlandets väl; men jag antager också, att regeringen bör hafva den uppfattningen om våra arbeten och sträfvan den såsom riksdagsmän, att vårt mål äfven är fosterlandets väl.

Ang. ny-
anskaffning
af fartygs-
materiel.
(Forts.)

Herr Hedin: Det är då underligt, om herr statsministern kan vara den ende, som icke vet utaf, att inom hela pressen och en mycket stor del af allmänheten den uppfattning har varit rådande i flera år, att den tidning, som jag antydde, är hans officiösa organ. För att han då må blifva i tillfälle att, kraftigare än genom hans yttrande nyss skedde, undanröjda denna föreställning och vidtaga alla nyttiga åtgärder mot att den vidare måtte propagera sig och upprätthållas, skall jag anföra t. ex. följande, som kanske verkar något på honom. På den tid, då denna tidning förde en ytterst skarp polemik mot den nuvarande utrikesministerns närmaste företrädare, uppgafs inom pressen, och detta på grund af meddelande från personer, som hörde till den ifrågasvarande tidningen, att icke någon politisk artikel af någon vikt — det gälde särskildt anfallen mot den dåvarande utrikesministern — finge komma in i tidningen utan att hafva undergått högvederbörlig granskning och godkännande. Jag anser mig göra herr statsministern en tjänst genom att tala om detta för honom, på det att hädanefter genom hans åtgärd måtte blifva klart, att, när i åtskilliga höger-tidningar och särskildt i den nämnda det oupphörligt hetsas till krig och de af Kongl. Maj:t begärda anslagen på fjerde och femte hufvudtitlarne uttydas icke såsom försvarsanslag, utan såsom anfallsanslag, han måtte vidtaga åtgärder för att låta hela svenska allmänheten veta, att detta icke har skett med hans bifall eller i öfverensstämmelse med regeringens åsichter. Men tillika skall jag nu be att, sedan han afgifvit en i allmänna ordalag hållen förklaring, han äfven ville hafva den godheten att specificera förklaringen något och göra den något mera konkret samt upplysa kammaren, om *hvem det var, som förlidet år gaf arméförvaltningen befallning att vidtaga de ytterligt brådskande rustningar*, om hvilka jag har något ytterligare att förnäla, när vi komma till fjerde hufvudtiteln.

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner af herr talmannen gifvits å hvart och ett af de olika yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren det yrkande, som innefattades i mom. a) af den vid punkten fogade reservationen.

Efter föredragning vidare i ett sammanhang af *mom. b) och c)* af utskottets hemställan, anförde:

Herr Danielson: Jag skall be att få yrka afslag på utskottets hemställan i hvad den skiljer sig från reservationen och bifall till denna reservation.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll reservanternas i mom. b) af reservationen gjorda hemställan.

Mom. d).

Bifölls.

Punkterna 6—11.

Biföllos.

Punkten 12.

Ang. anslag
till ny docka
i Karlskrona
m. m.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till ny docka i Karlskrona bevilja 475,000 kronor och deraf för år 1897 anvisa 150,000.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 122) hade herr *Ollas A. Ericsson*, med hvilken herr *S. M. Olsson* m. fl. instämt, hemställt bland annat, att Kongl. Maj:ts framställning om anläggning af en ny docka i Karlskrona ej måtte vinna Riksdagens bifall.

Vidare hade herr *Sven Palme* i en likaledes inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 17) hemställt, att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning angående anslag till ny dockbyggnad i Karlskrona, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade *dels* taga under ompröfning, huruvida icke svenska flottans lufvudstation borde förläggas till Stockholm, medan Karlskrona förändrades till depot, samt huruvida icke, i sammanhang härmed och till beredande af nödiga medel för ett nytt flottetablissemant i Stockholms närhet, de af flottan nu disponerade områden i Stockholm borde försäljas, samt *dels* derefter till Riksdagen inkomma med förslag, som af denna ompröfning kunde föränledas.

Derjente hade uti en inom samma kammare väckt motion (u:o 174) herr *Edv. Svensson* från Karlskrona, med hvilken herr *P. Pehrson* i Törneryd m. fl. instämt, föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes så skyndsamt som möjligt låta utreda, huruvida icke Stockholms station af kongl. flottan kunde förändras till depot, samt, i händelse sådant visade sig kunna och böra ske, huruvida icke den för depoten erforderliga materielen kunde förläggas till galérvarfvvet, under det att detta, sedan plats för nämnda materiel samt för erforderliga minverkstäder och förråd jemte kasern till minörkompaniet m. m. blifvit undantagen, utarrenderas till enskild spekulant, med förbehåll, att för flottan erforderliga reparationsarbeten skulle der i första rummet verkställas; äfvensom huruvida icke Skepps- och Kastellholmarne borde försäljas och därför inflytande medel användas till auskaffande af sjökrigsmateriel.

Utskottet hemstälde:

»a) att Kongl. Maj:ts framställning angående beviljande af anslag för anläggande af ny docka i Karlskrona icke må af Riksdagen bifallas;

b) att, vid bifall härtill, herrar *Ollas A. Ericssons* och *Palmes* omförmälda motioner, i hvad de afse Kongl. Maj:ts berörda framställning, må anses besvarade; samt

c) att herr *Palmes* ifrågavarande motion i öfrigt äfvensom herr *Edv. Svenssons* omförmälda motion ej må föränleda någon Riksdagens åtgärd.»

Efter föredragning af *mom. a)* anförde:

Herr *Palme*: Det fins ett gammalt skämt om att måla en viss potentat på väggen och sedan piska honom. Jag har icke kunnat underlåta att tänka på detta, då jag genomläst statsutskottets betänkande

Ang. anslag till ny docka i Karlskrona m. m. (Forts.)

angående min vid förevarande punkt omförmälda motion. Utskottet målar nemligen på väggen och piskar en bild, som utskottet ogillar, och deruti är jag af fullkomligt samma åsigt som utskottet. Men den bilden är icke min motion. Det är icke min motion, som blifvit så grundligt genompiskad, utan det är någonting helt annat. Den långa bevisföring, som utskottet hemtat från 1882 års sjöförsvarskomité's betänkande, går nemligen uteslutande och allenast ut på att bevisa olämpligheten att till *en enda* punkt af Sveriges kust förlägga *hela* vår flotta. Utskottet talar om, att »flottan kunde å ett ställe förläggas, så att icke flera än en station erfordrades», det talar om verkliggörandet af »tanken på en gemensam station för hela vår flotta», och det säger: »hela vår sjömagt vara samlad i Stockholm». Men någonting sådant har jag aldrig föreslagit. Tvärtom har jag talat om, att det »ingalunda varit min afsigt att föreslå slopandet af Karlskrona station» och att »Karlskrona borde enligt min mening ständigt behållas som befästade hamn med depot för en mindre del af vår flotta». På ett annat ställe talar jag om, att »Karlskrona är en alltför god och välbelägen hamnplats, innefattande alltför dyrbara dockor och verkstäder m. m. för att kunna uppgifvas». Och ännu på ett tredje ställe framhåller jag, att »en viss mindre del af flottans moderna krigsmateriel synes mig fortfarande kunna och böra dit förläggas». Att under sådana omständigheter använda den bevisföring, som utskottet användt mot min motion, är endast ett slag i luften, ett slag, hvilket ingalunda träffar min motion. Utskottet har dock framkommit med tvenne sakskäl, och som denna fråga är af ganska stor vikt för hela vårt försvar, vill jag tillåta mig att något närmare sysselsätta mig med dessa båda skäl. Det ena skälet är, att mitt förslag »skulle vid utförandet visa sig betydligt mindre ekonomiskt fördelaktigt» än jag föreställt mig, och det andra, att »en sådan förändring skulle innebära ett försvagande af rikets försvarskraft».

Mine herrar! Att — med bibehållande af Karlskrona såsom en befästad örlogshamn, i sig inneslutande den mindre delen af vår flotta — förlägga sjöförsvarets tyngdpunkt till ett fullt nutidsmessigt, nybyggt marinetablissemant innanför Stockholms befästningar, detta har man lyckats förmå statsutskottet att beteckna såsom ett »försvagande af rikets försvarskraft». Jag behöfver, för att visa det ohållbara i detta påstående, endast jemföra situationen under nuvarande förhållanden med den situation, som skulle uppkomma, i fall mitt förslag ginge igenom. Jag antager, att vi inkastas i ett krig med en till sjös oss öfverlägsen fiende; en fiendtlig pansarflotta nalkas vår kust; vår flotta gör de mest energiska ansträngningar för att rusta och blifva i ordning att gå till sjös. Skall den lyckas med detta? Jag tror det icke. I statsrådsprotokollet för den 2 januari detta år antages det, »att en fiendtlig flotta eller åtminstone en eskader med den uppdrifna fart, som nutidens örlogsfartyg ega, samtidigt med krigsförklaringen eller omedelbart efter det order om mobilisering af våra försvarskrafter till lands och sjös utgått, kan uppträda i Stockholms yttre skärgård för att genom öfverraskning söka bemäktiga sig de inloppet spärrande befästningarna och derefter sätta sig i besittning af staden». Om detta i statsrådsprotokollet kan förklaras gälla rörande Stockholm,

så måste det naturligtvis i ännu mycket högrs grad gälla rörande Karlskrona. Och hurudant är under sådana omständigheter denna vår förnämsta örlogshamnns läge? Svaret, tror jag, framgår genom en blick på Karlskronas karta och genom en stunds eftertanke. Svaret är, enligt min öfvertygelse: högst betänkligt! Karlskrona är, såsom vi veta, en synnerligen utmärkt hamn, som har framför sig en halfcirkel af öar och skär, i hvars medelpunkt Karlskrona stad med sina varf och dockor ligger. Från den så bildade bassängen leder emellertid icke mer än ett enda, för våra första klassens pansarbåtar tillgängligt utlopp. Visserligen säger min ärade motmotionär, hvilkens frånvaro i kammaren jag i dag upprigtigt beklagar, att äfven ett annat utlopp kan begagnas för våra första klassens båtar, och han antyder, att så äfven plägar ske. Men jag tror, att han derutinnan misstager sig, och jag är öfvertygad, att hittills aldrig någon första klassens pansarbåt gått ut genom vestra utloppet; och jag tror mig veta, att Karlskrona lotsar äro af den enhälliga åsigten, att ingen af dem vill åtaga sig att den vägen lotsa ut en af våra första klassens pansarbåtar. Under sådana omständigheter kan man godt säga, att Karlskrona icke har mer än ett enda utlopp, och att Karlskrona således är ganska lätt för en öfverlägsen flotta att blockera. Karlskronas fasta försvar är dessutom af ganska underhållig beskaffenhet. Det vestra utloppet försvaras af ett litet fort, hvilket är af den gammalmodiga art, att jag åtager mig att på en halftimme förvandla det till en grushög, och det är bestyckadt med kanoner, hvilka äro snart 30 år gamla.

Hvad Kungsholmens fästning beträffar, framhålles i samma statsrådsprotokoll, som jag nyss citerade, huru »föga motståndskraftig» fästningen i sjelfva verket är. Den är något modernare, men vi skola betänka, att den kan tagas under koncentrerad eld från en fiendtlig eskader, hvilken är spridd inom en mer än 90 graders cirkelsektor. Dessutom kan Karlskrona stad och varf med den styrka, som det nutida grofva artilleriet förmår utveckla, bombarderas från platser, som ligga utanför fästningarnas eldområde, hvartill kommer, att en landstigning från Ronnebyhållet är synnerligen lätt. Under sådana förhållanden är Karlskronas öde snart afgjort och dermed också den der instängda flottans.

Men antag, att denna flotta lyckas komma ut från Karlskrona, antag, att den blir färdig med sin utrustning så tidigt, att den kan löpa ut, innan fienden börjat blockera eller att den kan bryta blockaden med förlust af ett eller annat fartyg, så är dock Karlskronas öde besegladt och vår flotta afstängd från sin station, afstängd från sina förråd, sina lefvande och döda reserver; och hvad detta vill säga, framgår äfven af det nämnda statsrådsprotokollet, som framhåller, att ett dylikt afskärande kan vara af »ödesdigert inflytande» för hela krigets fortgång. Det sannolika är emellertid, att vår flotta förstöres eller fångas i den säck, som det ofullständigt försvarade Karlskrona utgör.

Nu säger man, att Karlskronas befästningar kunna och böra stärkas. Ja väl, vill Riksdagen, vill Andra Kammaren på Karlskronas befästade öftra ytterligare ett halft tiotal millioner, vill vår krigsstyrelse utom den brigad, som nu är afsedd för Karlskronas försvar, anslå ytterligare en brigad därför, ja, då är saken i ett annat skede, men

Ang. anslag
till ny docka
i Karlskrona
m. m.
(Forts.)

Ang. anslag *icke heller då* bör, enligt min åsigt, hufvudstyrkan af Sveriges flotta förläggas till Karlskrona — äfven då bör den förläggas till den ort, som med största grad af sannolikhet bör vara denna flottas naturliga operationsbas i händelse af ett krig.

till ny docka
i Karlskrona
m. m.
(Forts.)

Jag har nu sökt visa de ödesdigra följder, som skulle uppkomma af den nuvarande situationen. Skulle Stockholm deremot göras till hufvudpunkt för vårt sjöförsvär, kan en fiende vid ett krig, om han angriper Karlskrona, lätteligen råka mellan tvenne eldar genom vår fria Stockholms-eskader, som oblockerad kan löpa ut. Riktig fienden sitt angrepp mot Stockholm, är det helt naturligt först och främst och dessutom enligt alla sakkunnigas omdöme ganska stora chanser för, att vår i Stockholm varande flotta skall hinna rusta och göra sig i ordning, innan fienden hunnit så långt in. Jag erinrar om, att en fiende endast har att passera fem engelska mil från hafsbandet till Karlskrona, medan han, om han skall komma in till Stockholm, har Söderarmsleden 50 engelska mil och Sandhamnsleden 30 samt Landsortsleden 75 engelska mil att passera från hafsbandet, och detta genom en skärgård, som är krokig och mångenstädes trång och der en fiende i krigstid har att möta försänkningar och minlinier, der han kanske minst anar det, och ständigt är utsatt för flankanfall af våra minbåtar. Man anser, att redan i fredstid det är med en viss tveksamhet, som de största af nutidens pansarfartyg gå in i Stockholms skärgård, och jag har hört sakkunnige med bestämdhet påstå, att vid krig de stora pansarfartygen vackert lära stanna utanför. Då inses helt lätt det omöjliga i att cernera eller blockera vår innanför befästningarna i Stockholms skärgård liggande flotta. Och under sådana förhållanden skola vi betänka, att Stockholms hafsband har en längd af 110 engelska mil eller, om man tager med Södertelge-viken och Öregrunds skärgård, 170 mil. Det är helt enkelt omöjligt för en flotta, om än så öfverlägsen, att der instänga en äfven betydligt underlägsen, skärgårdens alla resurser kännande flotta.

På samma sätt framstå, snart sagdt i hvilket kritiskt läge som kan tänkas, de strategiska fördelarne af att förlägga flottans hufvudstyrka till Stockholm. Jag erinrar blott om lättheten att derifrån göra utfall för att störa fiendens transporter, fiendens landstigningar, att göra utfall vare sig söderut eller norrut längs vår ju i så hög grad hotade kust vid Bottniska viken. Jag erinrar, huru Stockholms skärgård ligger som en framskjuten fästning framför det svenska fastlandet och framför dess främsta ort, hufvudstaden, och huru den försvärar inloppet till vår viktiga vattenväg, Mälaren. För en hvar, som gör sig den mödan att något närmare sätta sig in i dessa förhållanden, måste det, synes mig, framstå klart, att hufvudstyrkan af vår flotta måste förläggas till Stockholm. Derför talar också sjelfva det citat från 1882 års komitébetänkande, som utskottet anført, och hvilket för Stockholm anför alla sakskaäl, men för Karlskrona nästan endast sentimentala känsloskaäl. Derför talar också den ganska öfvervägande mening, som derom råder inom vår flottas officerscorps.

Nu säger man, att is skulle hindra, och att man af den anledningen ej skulle kunna förlägga hufvudstyrkan af flottan till Stockholm. Men jag vill erinra deremot, att under de senaste 16 åren is

icke hindrat under 9 vintrar och endast delvis under 2, och att Stockholms stads hamnkaptän förklarar, att han åtager sig att med en tillräckligt stark isbrytare hålla Stockholms inlopp och Stockholms skärgård tillgängliga och öppna, så länge Östersjön icke är stängd. Under sådana omständigheter förefaller det mig, att äfven ifrågavarande skäl försvinner.

Återstår då statsutskottets påstående, att mitt förslag skulle »visa sig betydligt mindre ekonomiskt fördelaktigt», än jag föreställt mig. Ja, »jag hörer visserligen icke till dem», säger jag i min motion, »som föreställa sig, att en förändring, sådan som här åsyftas, skulle vara liktydig med kolossala administrativa besparingar för statsverket, i ty att Karlskrona i hvarje fall, äfven som depot, kommer att behöfva åtskilliga befäls- och underbefälsplatser samt civila beställningar af olika slag». Men det är icke heller här, som hufvudsumman af de ekonomiska fördelarne visar sig. De ekonomiska fördelarne visa sig främst genom en försäljning af Skeppsholmen, Kastellholmen och Galärvarfvat. I fråga om en beräkning af, hvad man skulle kunna få för dessa nu af flottan disponerade tomtområden, vill jag hänvisa till, att herr Adelsköld i Första Kammaren år 1892 beräknade statsverkets behållning på dessa tomter till 32 $\frac{1}{2}$ millioner, att herr Svensson från Karlskrona år 1893 beräknade värdet af endast Kastellholmen och Skeppsholmen till 21 $\frac{1}{2}$ millioner, och att vid den officiella värdering, som år 1892 gjordes och som finnes i statskontoret, värdet beräknades till 23,103,700 kronor. Jag har varit mindre sangvinisk, mera blygsam, och jag har ej gifvit min fantasi fullt så fria tyglar som dessa nyss nämnda värderingsmän. I stället har jag som praktisk affärsman vändt mig till dem, som jag ansett vara de sakkunnigaste och erfarnaste i detta afseende i Stockholm, och jag har kommit till en siffra af 14 millioner. Jag tror mig äfven veta, att när som helst ett konsortium skulle kunna bildas, som vore villigt att bjuda 14 millioner kronor för de af flottan disponerade områdena i Stockholm. Jag tror dock för min del, att det skulle vara fördelaktigare för staten att själf sälja dem, och detta kunde lämpligast ske på det sätt, att ett lån upptoges, som hölle sig inom gränserna för den sannolika försäljningssumman — ett försvarslån, men ett försvarslån med realsäkerhet — och att detta inbetalades successivt, allt efter som försäljningsmedlen för tomterna inflöte. Man har menat, att ett modernt marinetablissement skulle blifva alltför dyrt. 1863 uppskattade en af flera sakkunnige män bestående, af Konungen tillsatt komité ett nytt sådant etablisement vid Hustegafjärden till 4,435,850 kronor. Nu kräfvades mera, men dock icke några oätkomliga summor. Jag har satt mig i förbindelse med åtskilliga fackmän rörande denna sak, både skriftligt och muntligt. Och allas uttalanden hålla sig inom ett belopp af 10 millioner kronor. Så skrifver till mig exempelvis en framstående fackman, »att den summa, som jag beräknat för ett nytt flottetablisement i Stockholms närhet, tillräckligt stort för att ersätta, hvad vi nu i Stockholm hafva, samt för att emottaga den tillökning i materiel, som är att dit förvänta inom de närmaste 10 åren, är *approximativt* 10 millioner kronor». På det sättet skulle minst 4 millioner kronor blifva öfver till andra ändamål, till förstärkande af befästningarna i Stock-

Ang. anslag
till ny docka
i Karlskrona
m. m.
(Forts.)

Ang. anslag till ny docka i Karlskrona m. m.
(Forts.) holms skärgård, till iurättande af en mindre marindepot i Göteborg, till materiel o. s. v. Jag kan därför icke föreställa mig, att Riksdagen, att åtminstone Andra Kammaren kan vara ense med statsutskottet om den mening, att det icke vore »ekonomiskt fördelaktigt», att vårt land på detta sätt gratis finge ett nytt, fullt tidsenligt marinestablissemment och dessutom åtskilligt öfver för försvarets tillgodoseende på annat sätt.

Jag har nu uppehållit kammarens tid något med denna fråga, ehuru jag väl vet, att gent emot ett enhälligt statsutskott denna fråga icke har någon som helst utsigt att vid denna riksdag blifva antagen. Jag anser emellertid, att frågan är af alltför stor vikt för vår flotta och vårt försvar i dess helhet, och jag vet, att den omfattas med alltför stort intresse af pluraliteten inom vår flottas officerscorps, deribland dess kunskapsrikaste och intelligentaste del, för att jag här skulle låta frågan falla utan ett ord till dess försvar.

Men det är samtidigt en fråga, som måste komma åter och som en gång måste vinna Riksdagens och statsmagtens bifall. Jag vill hoppas, att då, vid en kommande riksdag, denna fråga måtte framföras från ett håll, som kanske är vederbörande mera sympatiskt än det, hvarifrån den nu framkommit, och jag vill hoppas, att det under fackmannaauktoretens namn uppträdande lokalintresset icke då skall visa sig vara inom statsutskottet så mäktigt som nu.

Herr Lilliehöök: Herr talman! Mine herrar! Jag måste beklaga, att min kamrat på denna bänk icke kunnat, till följd af sjukdom, infinna sig här i dag; han hade helt visst varit mycket bättre än jag beredd att svara i denna punkt, som nu är före.

Jag skall emellertid anhålla att få i någon mån bemöta en del af de yttranden, som den siste ärade talaren fölt. Det är i synnerhet en sak, som jag nu ber att få fästa mig vid, och hvilken äfven den ärade motionären så skarpt framhållit uti sin motion, nemligen att Karlskrona skulle vara omöjligt att försvara från sjösidan. Karlskrona skulle vara lätt att förvandla i en grushög; den i Karlskrona förlagda flottan skulle vara lätt att instänga, och om flottan verkligen lyckats löpa ut, så skulle en fiendtlig styrka kunna lägga sig derutanför och hindra vår flotta att komma in och skaffa sig ammunition, proviant o. s. v.

Hvad nu först angår faran för Karlskronas bombardering, så har äfven till mig af motionären lemnats en liten skiss öfver denna stad och omgifvande skärgård, utvisande hvilken ställning de bombarderande fartygen borde intaga för att kunna bombardera staden. Det är särskildt ett af dessa lägen, som jag fäste mig vid. Motionären menar nemligen, att en fiende, genom att lägga sig på en distans af 15,000 meter, d. v. s. en och en half nymil, skulle kunna bombardera staden. Nu lär det emellertid vara ett faktum, att i hela världens flottor det för närvarande icke finnes mer än tvenne fartyg, som kunna på den distansen med någon om ock ringa utsigt till framgång bombardera Karlskrona eller någon annan stad på just denna distans af 15,000 meter. Och äfven om distansen vore kortare, så har jag af artillerister hört, att ett sådant bombardement icke kan utföras med någon effekt,

med mindre än att man ser nedslaget för kulan. Detta nedslag skulle med visserligen kunna observera, om kulan faller i sjön, ty då uppstår en stor kaskad af vatten, som angifver, hvar kulan träffat, men ej då kulan träffar marken; börjar man således bombardera Karlskrona på 15,000 meters distans, så kan man omöjligen se nedslaget, och utsigterna äro då stora att antingen skjuta öfver målet eller också icke nå fram.

Ang. anslag till ny docka i Karlskrona m. m.
(Forts.)

Jag skall vidare säga något om en annan position, som den ärade motionären tänkt sig skulle kunna intagas af en bombarderande flotta. Det är vid Degebåden, ett grund, som ligger utanför Hasselö, på en distans af 12,000 meter från Karlskrona. Men der blir den bombarderande styrkan utsatt för elden från fästningen Kungsholmen, och den bestyckning, som der finnes, är icke att leka med, ty den består af moderna kanoner, som äro både långskjutande och kraftiga.

Den tredje sidan, hvarifrån bombardering skulle kunna ske, är från trakten utanför Kungsholmen; men der är belägenheten för en bombarderande styrka ännu svårare, ty der skulle denna komma att ligga alldeles under fästningens kanoner.

Med ett ord, jag tror, att faran för att staden kan genom bombardering förstöras icke är så särdeles stor, i all synnerhet om de för Karlskrona föreslagna befästningarna komma till stånd.

Hvad sedermera beträffar den befarade instängningen af vår flotta, så är det ju gifvet, att en fiendtlig, öfverlägsen styrka kan lägga sig vid de olika utloppen från Karlskrona och söka hindra vår flotta att löpa ut. Det beror naturligtvis härvidlag mycket på den anfallande flottans storlek, huruvida detta skall lyckas eller icke. Jag vill dock erinra om hvad den ärade motionären själf i sitt yttrande anfört, nemligen att det visserligen finnes ytterligare en led, nemligen genom Vestra Hästholmsloppet, men att den icke kan befaras af våra pansarfartyg. Leden är visserligen krokig och obeqväm, och jag vill nämna, att någon pansarbåt ännu icke gått ut derigenom, ty leden är icke nödvändig under fredstid; men i händelse af behof är det möjligt för en pansarbåt att taga sig ut genom densamma. För öfrigt är det en mycket lätt sak att från de försänkningar, som der finnas, taga bort en del sten och derigenom öka utloppet samt räta ut farleden.

Om utanför Karlskrona är förlagd en instängande flotta, är det gifvet, att denna på åtminstone de håll, der utlöpanget af vår flotta kan ske, är utsatt för eld från fästningskanoner. Vestra Hästholmens fästningskanoner äro visserligen gamla och rå icke med att skjuta på längre håll, men deremot äro kanonerna på Kungsholmens fästning ganska goda.

Detta är nu emellertid icke det enda, som en inträngande flotta är utsatt för. Vi hafva åtskilliga minbåtar i Karlskrona och hoppas, att framdeles skall gifvas tillfälle att få flera. Dessa minbåtar kunna när som helst löpa ut från Karlskrona genom andra utlopp än de här förut nämnda. Det finnes icke mindre än fem utlopp, hvarigenom minbåtar kunna gå fram, förutom de stora, der pansarbåtarna kunna gå ut. Minbåtarna, som lätt kunna manövreras i skärgården, kunna därför taga sig ut genom något af dessa mindre utlopp och derefter anfalla de instängande fiendtliga fartygen. Jag antager därför, att en

Ang. anslag
till ny docka
i Karlskrona
m. m.

(Forts.)

fiende skall se sig om äfven i detta afseende, innan han börjar bombardera Karlskrona. Jag tror mig nu hafva påvisat, att ställningen icke är så beklaglig, som den ärade motionären sökt framhålla.

I detta sammanhang vill jag påpeka en omständighet, som måste i hög grad inverka på frågan om lämpligheten att förlägga ett flott-etablissemang i Stockholms skärgård, nemligen frågan om isförhållandena härstädes. Jag tror, att man måste taga denna omständighet mycket noga i öfvervägande, innan man bestämmer sig för att i Stockholms skärgård förlägga en hufvudstation för flottan. Jag skulle kunna gifva motionären rätt i det, att med en kraftig isbrytare kan en flotta taga sig ut ur den Stockholmska skärgården, men jag kan också säga, att det finnes tillfällen, då utanför denna skärgård ligga betydliga ismassor, som möjligen komme att hindra vidare framfart. Om då våra södra och vestra kuster icke äro iskyddade, så skulle det kunna hända, att fienden angriper dem i stället, under det att vår flotta till äfventyrs får ligga infrusen och overksam. Jag tror det därför vara af stor vigt att noga taga dessa isförhållanden i öfvervägande, innan man ger sig in på att bilda en hufvudstation i Stockholm.

Det är också en annan sak, som jag skall be att få vidröra. Den ärade motionären tycks hålla före, att det vore lättare att rusta flottan färdig i Stockholm än i Karlskrona. Men detta är en åsigt, som jag har svårt att gå in på. Det finnes icke något skäl att tro, det rustningen här skulle kunna ske fortare än i Karlskrona. Möjligen kan motionären ha menat, att den ställning, flottan har i Stockholm, är säkrare och att den derigenom blir skyddad från anfall samt således har lättare att rusta sig, då återigen en flotta, utsatt för bombardering, såsom den ärade motionären framhållit skola kunna ske i Karlskrona, skulle hafva svårare att rusta sig. Men i alla händelser, utan att ingå på vidare utläggning af detta ämne, anser jag för min del, att hela den nu föreliggande frågan om flottstationen är för tidigt väckt. Hvad som nu är nödvändigt att koncentrera alla våra krafter på, är enligt mitt förmenande anskaffning af fartygsmateriel.

Herr Mankell: Jag skall blott be att med några få ord få understödja motionären, hvars åsikter i denna fråga jag till alla delar gillar. Det är ett stort statslöseri att hafva två hufvudstationer för en så liten flotta som vår. Och ett lika stort löseri är det att på östra kusten hafva två stationer, men på den vestra ingen. Om någon af dessa stationer skulle förvandlas till depot, så bör det vara Karlskrona. Alla strategiska skäl tala därför, och de hafva också af motionären nogsamt blifvit framhållna. Det förnämsta af dessa skäl är, att genom en flyttning af flottans hufvudstation till Stockholm ökas vidden af den båge, på hvilken man kan hindra landstigning af en fiendtlig flotta, hvarigenom således en reel vinst för försvaret uppstår.

Det skäl, som mera talar mot Karlskronas bibehållande såsom hufvudstation, är enligt min och många andra militärens åsigt det, att Karlskrona när som helst kan bombarderas. De skäl för en motsatt uppfattning, hvilka den siste ärade talaren anför, äga för mig alls ingen giltighet. Ty äfven om man icke kan från fartyget se kulans nedslag på de distanser, på hvilka nu för tiden en bombardering kan äga rum,

så kan detta mycket väl afhjelpas genom anbringande af signalposter på kringliggande öar. Dessutom behöfver man icke ligga på sjön för att kunna bombardera Karlskrona, utan man kan sätta trupper i land och derstädes upprätta bombbatterier, och ock detta sätt är något svårare att tillämpa.

Ang. anslag till ny docka i Karlskrona m. m.
(Forts.)

Hvad beträffar den tidigare isfriheten om våren i Karlskrona, så spelar densamma numera icke någon betydande rol, sedan man här i Stockholm fått möjlighet att öppna farlederna med de starka isbrytare, som äro på väg att anskaffas, och hvilka efter hand kunna göras allt kraftigare.

Deremot är det temligen säkert, att, om också vår flotta i Karlskrona icke blir förstörd genom bombardering, det dock för densamma alltid blir, om icke omöjligt, så åtminstone mycket svårt att komma fram till Stockholms skärgård och der utföra den framstående rol i afseende på vårt försvar, som jag antydte. Det är således bäst att förlägga hufvudstationen till Stockholm. En besparing måste äfven ovilkorligen uppkomma derigenom, att personalen och materielen vid depotstationen något kan minskas. Men jag förstår mycket väl, att alla de stora forntidsminnena i afseende på vår flotta genom en sådan förflyttning kunde kränkas, hvilket väl för somliga utgör denna frågas egentliga innebörd.

Om man enligt motionärens förslag flyttar härvarande station till någon punkt i skärgården, helst till Vaxholm-Oscar Fredriksborg, torde detta blifva så mycket nödvändigare, som Stockholms station ständigt är hotad genom den landstigning, som kan verkställas vid Erstavik, i synnerhet sedan Gillingeleden blifvit så tydligt utpekad för våra fiender, som nu är fallet. Derigenom har en verklig fara för Stockholm uppstått, på hvilken man förut åtminstone icke närmare gifvit akt.

Slutligen ber jag få tillägga, att jag vid 1871 års riksdag väckte en motion i alldeles samma syfte som den nu föreliggande, och att denna motion af den dåvarande Andra Kammaren åtminstone så till vida godkändes, som den vägrade anslag både till den då ifrågasatta ombyggnaden af Karlskrona fästningsverk och till anläggandet af en särskild bibana till nämnda stad, ehuru detta beslut sedermera omintetgjordes vid gemensam votering.

Till denna fråga hör emellertid, såsom jag till en början antydde, att förr eller senare en depot måste anläggas i Göteborg, och jag hoppas, att det blir fallet, när man en gång kommer så långt som att befästa Göteborg åt sjösidan.

Då motionären icke gjort något yrkande, vill icke heller jag göra det, men jag ber få uttrycka den förhoppningen, att denna fråga, som är af största vikt för sjöförsvarets ordnande, måtte snart åter komma på tapeten.

Herr Palme: Jag kan mycket väl förstå, att den ärade talare från Karlskrona, som nyss hade ordet, icke ville vara med om det af mig framställda förslaget. Dels fruktar han för, att denna fråga skall komma hindrande emellan för de stora anslagskrafven till nybyggnader vid flottan, dels har han ju, såsom för många af oss är bekant, nedlagt ett mycket betydande och dugande arbete nere i Karlskrona och

Ang. anslag till ny docka i Karlskrona n. m. är helt naturligt intresserad af att få fortsätta dermed, dels är han Karlskronabo och kan af den anledningen ej gerna vara gynnsamt stämd mot mitt förslag. Jag förstår således väl, att, med den ståndpunkt han intager, han måste opponera sig mot min motion.

Jag vill icke till besvarande upptaga alla de detaljmärkningar mot mitt förslag, med hvilka han framkommit. Jag vill endast framhålla, att de punkter för förläggning af bombarderande fartyg, som jag utsatt på den skiss, jag visat honom och en del andra ledamöter af kammaren, äro tagna uteslutande på kartan utan undersökning på platsen af förhållandena. Hvad beträffar afståndet, 15,000 meter, som der var angifvet, så är det naturligtvis, såsom nyss nämndes, maximum, ehuru flera fartyg finnas med kanoner för dessa håll och ehuru Krupps senaste priskurant lär upptaga kanoner med 18,000 meters skottvidd. Men såsom jag antydt, kan man af Vestra Hästholmens fäste göra en grushög på en halftimme — det åtager jag mig att göra, så pass länge har jag varit artillerist — och då kan en fiende rycka fram med sina kanoner på långt närmare håll än 15,000 meter, så nära, att det icke är något tvifvel om, att fienden kan skjuta Karlskrona skeppsvarf och stad sönder och samman.

Den ärade talaren menade, att man mycket noga borde öfverväga denna sak, innan man besluter sig för den. Ja, det är ju ingenting annat än detta, jag vill. Jag har endast velat, att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t skulle taga frågan i öfvervägande. Jag har icke begärt, att Riksdagen skulle besluta, att Karlskrona station skulle slopas eller förvandlas till depot. Det är endast en utredning, som jag begärt, och en sådan utredning anser jag nödvändig, innan man lägger ned nya hundratusentals kronor på nybyggnader i Karlskrona. Det är detta, som jag åsyftat med motionen, men då jag af statsutskottets utlatande finner, att utskottet har afstyrkt det begärda anslaget till den nya dockan, så har jag för närvarande icke något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag ber att få ansluta mig till hvad af talaren på blekingebänken nyss anförts. Jag instämmer med honom till alla delar i hvad han sade. Jag tycker, att det är sjelfklart, att det är bättre att hafva flottan förlagd på en plats, derifrån man kan i farans stund så hastigt som möjligt komma ut till hafvet och skynda till landets försvar, än att hafva flottan förlagd på en plats, der man kan befara, att under en strängare vinter med ogynnsamma isförhållanden flottan icke ens kan komma ut till sjös.

Jag kan således icke förstå herr Palmes resonnement i denna sak, så framt han ej dermed skulle afse att hafva flottan så mycket som möjligt skyddad för fiendtliga anfall, men vill man vinna ett sådant mål, så tror jag, att det skulle varit ändå bättre, om han rent af föreslagit att förlägga flottan i Mälaren, ty der skulle den vara ännu mera oåtkomlig för fienden, än om den låge i Stockholms skärgårdar. Men för hvar och en, äfven den icke sakkunnige, torde det vara klart, att, såsom herr Lilliehöök påvisat, det ligger stor fara uti, att vid ett tillfälle, då det är sträng vinter, man vid ett anfall af fienden icke ens

kan komma ut på öppna sjön med sin flotta. Ensamt den omständigheten synes mig vara tillräcklig för att det icke skall kunna blifva allvarsamt tal om att förlägga flottans hufvudstation till Stockholms skärgård.

Då jag, herr talman, reserverat mig mot vissa delar af motiveringen till utskottets betänkande, så skall jag be att blott med några ord få angifva skälen dertill. När utskottet går att besvara dessa båda motioner, har utskottet refererat sig till ett uttalande af 1882 års sjöförsvarskomitée. Detta citat rigtar sig emellertid helt och hållet mot det förslag, för hvilket man då förut varit benägen, nemligen att hafva blott *en* station för flottan. Herr Svensson från Karlskrona har emellertid icke föreslagit något sådant och som jag tror ej heller herr Palme har afsett, utan de vilja båda hafva två stationer, herr Palme hufvudstationen i Stockholm och en depot i Karlskrona, och herr Svensson hufvudstationen i Karlskrona och en depot i Stockholm. Jag tycker under sådana förhållanden, att det icke är svar på tal, som utskottet ger, när det på det sätt besvarar dessa båda motioner, att det refererar sig till det nämnda utlåtandet af 1882 års sjöförsvarskomitée. Komitén talar mot förslaget om blott en station och vill bevisa olämpligheten häraf, men motionärerna hafva ju ej ifrågasatt något dylikt. Det är med afseende på denna omständighet, som jag funnit mig föranledd att reservera mig mot motiveringen till utskottets hemställan.

Hvad åter det beträffar, att utskottet afstyrkt motionerna, så kan jag erkänna, att utskottet för närvarande haft skäl dertill, och jag har därför icke reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. b) och c).

Biföllos jemväl.

Punkten 13.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1897 bevilja 50,170 kronor till förrådshus för bomullskrut m. m. i Karlskrona, men hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning ej måtte af Riksdagen bifallas.

Ang. förrådshus för bomullskrut m. m. i Karlskrona.

I en vid punkten fogad reservation hemställde deremot:

herrar *C. Lundeberg, H. P. P. Tamm, A. G. L. Billing, K. Bohnstedt, N. Fosser*, friherre *F. W. von Otter, I. Wijk, G. D. R. Tornerhjelm, E. Fränckel*, friherre *C. Klingspor, C. U. S. Lybeck* och *T. Nyström*,

att Riksdagen måtte, till förrådshus för bomullskrut m. m. i Karlskrona, på extra stat för 1897 anvisa 45,000 kronor.

Ang. förrådshus för bomullskrut m. m. i Karlskrona.

(Forts.)

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Lilliehöök: Då såväl utskottet som reservanterna klagat öfver, att kostnaderna för anläggningen af detta förrådshus för bomullskrut äro större, än hvad de antaga att de borde vara, anser jag mig skyldig att här lemna en liten upplysning i ämnet. Det förhåller sig så, att kostnaderna för denna anläggning icke äro större, utan snarare mindre än kostnaden för anläggning af ett dylikt förrådshus i Stockholms skärgård vid Bergsholmen. Anläggningen på Ifö blir emellertid, jemförd med den på Bergsholmen, i flera afseenden större och vidlyftigare. Der tillkommer nemligen ett förrådshus för s. k. handminmateriel, äfvenså betinga de lokala förhållandena, att man måste vid Ifö anlägga två bryggor, under det man har endast en vid Bergsholmen. Dessutom skulle vid Ifö i vaktbefälhafvarebostället äfven inrymmas ett rum för det vaktmanskap, som der måste finnas, och en lokal för att utföra profvingen af krut, verkställa skrifarbeten och dylikt, som ej kunna utföras i förrådsrummen.

Behovvet af ett nytt upplag för bomullskrut har under längre tid gjort sig gällande på Karlskrona station. Som herrarne torde finna af handlingarna, förvaras det krut, som nu finnes å Drottningsskär, i en dervarande gammal fästningsbyggnad. Det hade troligen aldrig förlagts der, om det icke varit af sparsamhetsskäl. Emellertid är detta krutförråd synnerligen farligt för den omgifvande trakten. Midt öfver sundet hafva vi Kungsholms fästning, och Aspö-befolkningen bor tät omkring detta kruthus.

Det är på dessa grunder, herr talman, som jag anhåller att få yrka bifall till reservanternas förslag i denna punkt.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Christerson: Herr talman, mine herrar! De skäl, som statsutskottet anført mot Kongl. Maj:ts förslag, gå i korthet ut derpå, att kostnaderna för anläggningen synas för stora i afseende på jordlösen, äfvensom att för byggnaderna priset vore för högt.

Jag skall blott be att få omnämna, att här är fråga om en ganska vigtig sak, nemligen att förebygga en möjlig olycka, som erfarenheten i andra länder visat lätt kunna inträffa. När vi allt mer och mer öka vårt förråd af bomullskrut, som tjenar till laddning i torpeder, så har det uppstått svårigheter att förvara detta krut, dels därför att det erfordras särskilda metoder för förvaringen och dels därför att man icke kan hafva det i närheten af byggnader och människor, emedan vid en explosion stor skada kan uppstå. Man har använt en donjon på Drottningsskär, midt emot Kungsholmen, för att der förvara detta krut. Men för det första är det en stor svårighet att vid mobilisering hastigt komma ut med alla laddningar, som skola föras till minstationerna; för det andra ligger, om en olycka skulle inträffa, den tätast befolkade bygden på Aspö helt nära der krutförrådet nu är beläget. Dessutom är afståndet från Kungsholms fästning icke större, än att, om en explosion skulle inträffa, en massa stora stenar — hvalfvet, der krutet förvaras, är icke af tegel, utan af gråsten — skulle regna ned som projektiler öfver fästningen, och skulle derigenom stor skada kunna

uppstå. Nu har erfarenheten från andra länder visat, att detta krut, Ang. förrådshus för bomullskrut m. m. i Karlskrona. som måste förvaras på ett särskildt sätt, har af alldeles okänd anledning exploderat. Man känner bland andra två sådana explosioner i England, till hvilka man förgäfvets har försökt utröna orsaken. Skulle explosion ske här, så skulle myndigheterna stå illa till svars, om de icke försökt bereda en annan plats för detta förråd. (Forts.)

Man har länge sökt att i trakten af Karlskrona finna en lämplig plats. Den nu föreslagna är icke den första, utan man har länge sökt, och den har den fördelen att ligga osedd från sjön och kan alltså icke af fienden beskjas.

Nu hafva reservanterna föreslagit en nedsättning af 5,000 kronor, och utskottet tycker, att beloppet likväl är för högt. Men då man icke kan förneka behofvet af byggnaden, och då beloppet i sin helhet alltså icke skulle komma att gå öfver 45,000 kronor, vågar jag till kammaren hemställa, om det icke kan vara skäl att i denna punkt bifalla reservanternas förslag, hvarigenom man för flottan verkligen undanröjde en ganska stor svårighet, som ökas, allt efter som inköpen af bomullskrut växa i bredd med våra torpeders antal.

Det är äfven en annan vigtig omständighet, som man icke bör förglömma, den nemligen, att detta bomullskrut skall förvaras under en viss fuktighetshalt, och att undersökningar för att kontrollera detta måste verkställas. Vid dessa finner man stundom, att det är, såsom fackmännen kalla det, eu misstänkt reaktion hos en del krut, och utomlands uttages alltid sådant krut och lägges icke i förråden, utan särskildt. Dertill finnes hos oss icke någon plats. Genom bifall till Kongl. Maj:ts förslag skulle man få en sådan plats för detta krut, till dess det kunde återföras till förråden. I detta ögonblick ligger äfven sådant krut i hufvudförrådet, hvilket förhållande naturligen innebär en stor fara.

På dessa skäl anser jag, att kammaren gjorde rätt uti att bifalla reservanternas förslag.

Herr Pehrson i Törneryd: Det har, så vidt jag kunnat rätt uppfatta meningen, här frambållits såsom det hufvudsakligaste skälet för anskaffande af ett nytt förrådshus för bomullskrut faran af att behålla förrådet på den plats, der det nu är förlagdt, derest en explosion skulle inträffa, och särskildt skulle det närbelägna Aspö vara utsatt för den allra största faran. Jag erkänner gerna rättigheten häraf, men jag vill på samma gång erinra, att den nu föreslagna platsen för uppförande af ett nytt kruthus på Ifön icke torde befria kringliggande nejd från all fara, derest explosion skulle inträffa.

Jag ber att få erinra herr statsrådet, att Tromtö, som ligger helt nära, är enligt min öfvertygelse i händelse af en kraftig explosion utsatt för en mycket stor fara. Derjemte vill jag betona, att kostnaderna för denna ö torde blifva onödigt stora. Det är nemligen ett jordvärde, som ingen känner till der på trakten, och jag, som är från denna ort, borde väl hafva någon kännedom om jordens värde derstädes, men jag finner det alldeles för högt. Jag tror deremot, att, om denna fråga får ligga till sig litet, den alldeles icke skulle förlora derpa, och jag är öfvertygad, att densamma genom en ytterligare ut-

Ang. förrådsredning skall komma uti ett bättre läge, än den för närvarande behus för bom-finner sig.

uilskrut m. m. i Karlskrona. Det är på dessa skäl, herr talman, som jag anhåller att få yrka bifall till utskottets afstyrkande.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i enlighet med de gjorda yrkandena propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till den vid denna punkt fogade reservationen. Herr talmannen förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som beträffande 13:de punkten i statsutskottets förevarande utlåtande n:o 6 bifaller den vid denna punkt af herr C. Lundeberg m. fl. afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit hvad utskottet i nämnda punkt hemställt.

Omröstningen visade 33 ja, men 140 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Återstående *punkterna 14—16.*

Biföllos.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,52 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.